گۆڤارا زانستێن مرۆڤایەتی یا زانکۆیا زاخۆ
مجلة العلوم الانسانية لجامعة زاخو
Humanities Journal of University of Zakho (HJUOZ)
Vol. 13, No. 1, pp. 109–124, January-March-2025.
hjuoz.uoz.edu.krd
p-ISSN: 2664-4673
e-ISSN: 2664-4681
journals.uoz.edu.krd

نـۆستالژیا د "چێشتی مجێور" یا (هەژار موکریانی) دا*

نەوزاد عیسا عەبدولکەریم [1]** و رەمـەزان حەجی قادر [2]

[1] قوتابییێ ماستەرێ ل پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەروەردا بنیات، زانکۆیا دهۆک، هەرێما کوردستانێ - عێراق.

[2] مامۆستا ل پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەروەردا بنیات، زانکۆیا دهۆک، هەرێما کوردستانێ - عێراق.

وەرگرتن: 2024/12 پەسەندکرن: 2025/01 بەلاڤکرن: 2025/03 https://doi.org/10.26436/hjuoz.2025.13.1.1525

ڤەکۆلینەکا موستەلە هاتییە وەرگرتن ژ نامەیا ماستەرێ (نۆستالژیا د "چێشتی مجێور" و "ژ بیردانکا زیندانێ" دا) دێ هێتە پێشکێشکرن بۆ پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەروەردا بنیات، زانکۆیا دهۆک، هەرێما کوردستانێ - عێراق.

پوختە:

نـۆستالژیا دیاردەیەکا دەروونییا گرێدایی ب ناخ و دەروونێ مرۆڤانڤیە. نـۆستالژیا واتە هەولدان بۆ زڤڕاندنا ڕابردوویەکێ بژارە و پێنگاڤ هاڤێتن بەرەڤ پاشەڕۆژەکا نموونە، یان حەسرەت و خەمگینی بۆ دەمەکی، جهەکی، تشتەکی، کەسەکی مایە د ناڤ ڕابردوویدا. هندەک جاران ب ئەگەرێ کەتوارێ هەیی یێ ب ئازار و کاودانێن سەخت یێن ژیانێ، مرۆڤ/نڤیسکار حەزدکەت ل ڕابردوویێ خۆ یێ زێرین و بیرهاتنێن خۆش و ڕۆژێن ئارام بزڤڕیت یان خەونا ب پاشەڕۆژەکا پرشنگدار و گریمانەکریڤە دبینیت و ب خەیالا خۆ د ناڤدا دژیت، د ئەڤێ بیاڤیدا نـۆستالژیا بۆ ئارامیا دەروونێ مرۆڤی د بیتە باشترین پەناگەهـ، چونکی نۆستالژیا دۆخەکێ دلێنیێ بەرفرەهە بۆ خەرییبیا ڕابردووی. لەورا مە پەرتووکا "چێشتی مجێور" کرە کەرەستەیێ ڤەکۆلینێ. هەروەسان ئەڤ ڤەکۆلینە ژبلی پوختەیێ ب هەرسێ زمانێن کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی، پێشەکی و ئەنجام و لیستا ژێدەران، ژ دوو پشکان پێکدهێت. پشکا ئێکێ لایەنێ تیۆرییە و ئەڤان تەوەران بخۆڤە د گریت: تەوەرێ ئێکێ: نۆستالژیا: زاراڤ و تێگەهـ و پێناسەیێن نۆستالژیایێ، مفایێن نـۆستالژیایێ د بەرهەمێن ئەدەبیدا، جۆرێن نۆستالژیایێ د ناڤ کارێ ئەدەبیدا. تەوەرێ دووێ: ژیاننامە: زاراڤ و تێگەهـ و پێناسە و جۆرێن ژیاننامێ و ژیاننامە د چارچووڤەیێ شیعر و پەخشانێدا. پشکا دووێ لایەنێ پراکتیکییە جۆرێن نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا هاتینە دەستنیشانکرن. پرسیارا گریمانەیی ژێ ئەوە ئەرێ نۆستالژیا د "چێشتی مجێور" دا بەرجەستەبوویە یانژێ نە؟

پەیڤێن سەرەکی (کلیل): نۆستالژیا، ژیاننامە، هەژار موکریانی، چێشتی مجێور، ڕابردوو.

١. پێشەکی

نـۆستالژیا د سیاقێ خۆ یێ گشتیدا دیاردەیەکە هەمی کەس هەستپێدکەن، لێ ڕێژەیا هەستپێکرن و کاریگەرییا ئەوێ ژ کەسەکێ بۆ کەسەکێ دی جیاوازە. شاعر و نڤیسکار د ئەڤێ بیاڤیدا پێشەنگبوون چونکی ئەوان پترێ کەسێن ئاسایی هەست ب نـۆستالژیایێ کرن و شیان ئەڤێ دیاردێ ب شێوەیەکێ بەرفرەهـ د ناڤ بەرهەمێن ئەدەبیدا بەرجەستە بکەن. نڤیسکار برێکا نڤیسینێ پەنایێ بۆ نۆستالژیایێ دبەن و گەشتێ بەرەڤ جیهانا ڕابردووی ئەنجام ددەن، واقعێ نوکەیی ڕەت دکەن، بۆ کاودانێن هەیی نیگەران دبن، لەورا تێکستا نۆستالژیی دبیتە ڕێکەکا ئاسان بۆ دووبارە ساخکرنا ڕابردوویێ بەختەوەر یان خەون دیتن ب ئاییندەیەکێ گەشڤە یان نیگەرانی و خەمگینیبوون بۆ ئەوان کەس و دەم و جهـ و تشتان ئەوێن د ناڤ ڕابردوویدا مایبن و دووبارەبوونا ئەوان د واقعیدا مەحالە. لـەورا هزر و خەیال دهێنە پێش و ڕۆلەکێ سەرەکی د پرۆسەیا نۆستالژیبوونێدا د گێرن. ژ ئەڤێ گۆشەنیگایێ ڤەکۆلینا مە شۆڕ دبیتە د ناڤ دیاردەیا نۆستالژیایێدا.

١,١. ناڤونیشانێ ڤەکۆلینێ: ئەڤ ڤەکۆلینە ل ژێر ناڤونیشانێ: نـۆستالژیا د "چێشتی مجێور" یا (هەژار موکریانی) دا هاتییە ب ناڤکرن.

٢,١. میتۆدا ڤەکۆلینێ: سرۆشتێ ڤەکۆلینێ و پێویستیا ئەوێ وەسا خواست ئەم میتۆدا (وەسفی-شرۆڤەکاری) بکاربینین، لەورا مە ڤەکۆلینا خۆ ل ژێر ڕووناهییا ئەڤێ میتۆدێ شرۆڤەکر.

٣,١. سنورێ ڤەکۆلینێ: سنورێ ئەڤێ ڤەکۆلینێ د ناڤ پەرتووکا ژیاننامەیی "چێشتی مجێور" یا (هەژار موکریانی) دا هاتییە چارچوڤەکرن.

* ڤەکۆلینەکا موستەلە هاتییە وەرگرتن ژ نامەیا ماستەرێ (نۆستالژیا د "چێشتی مجێور" و "ژ بیردانکا زیندانێ" دا) دێ هێتە پێشکێشکرن بۆ پشکا زمانێ کوردی، کۆلیژا پەروەردا بنیات، زانکۆیا دهۆک، هەرێما کوردستانێ - عێراق.

** ڤەکولەرێ بەرپرس.

This is an open access under a CC BY-NC-SA 4.0 license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)

١,٤. گرنگییا ڤەکۆلینێ: گرنگییا ڤەکۆلینێ د ئەوێ چەندێدایە کو سەرباری ئەوان ڤەکۆلینێن ئەکادیمی ئەوێن ل سەر ژیاننامێ هاتینە نڤیسین، ل دویڤ پێزانینێن مە چ ڤەکۆلەران ژ لایێ نۆستالژیاییڤە ڤەکۆلین ل سەر ژیاننامێ وەکو ژانرەکێ ئەدەبی ئەنجام نەدانە. لەورا مە ڤەکۆلینا خۆ ل سەر ژیاننامەیا هەژار موکریانی "چێشتی مجێور" ئەنجام دا.

١,٥. گریمانا ڤەکۆلینێ: ب ئەنجامدانا ئەڤێ ڤەکۆلینێ مە ڤیایە ب شێوەیەکێ ئەکادیمی ب سەلمینین ئەرێ نۆستالژیا د "چێشتی مجێور" دا بەرجەستەبوویە یانژی نە؟

١,٦. پەیکەرێ ڤەکۆلینێ: ئەڤ ڤەکۆلینە ژبلی پوختەیی ب هەرسێ زمانێن کوردی و عەرەبی و ئینگلیزی، پێشەکی و ئەنجام و لیستا ژێدەران، ژ دوو پشکان پێکدهێت. پشکا ئێکێ لایەنێ تیۆرییە و ئەڤان تەوەران بخۆڤە د گریت: تەوەرێ ئێکێ: نۆستالژیا: پەیڤ و زاراڤ و تێگەهـ و پێناسەیێن نۆستالژیایێ، مفایێن نـۆستالژیایێ د بەرهەمێن ئەدەبیدا، جۆرێن نۆستالژیایێ د ناڤ کارێ ئەدەبیدا. تەوەرێ دووێ: ژیاننامە: پەیڤ و زاراڤ و تێگەهـ و پێناسە و جۆرێن ژیاننامێ و ژیاننامە د چارچووڤەیێ شیعر و پەخشانێدا. پشکا دووێ لایەنێ پراکتیکییە و ل ژێر ناڤونیشانێ رەنگڤەدانا نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا، جۆرێن نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا هاتینە دەستنیشانکرن.

٢. پشکا ئێکێ: نـۆستالژیا: پەیڤ و زاراڤ و تێگەهـ و پێناسە و مفایێن نـۆستالژیایێ د بەرهەمێن ئەدەبیدا و جۆرێن نۆستالژیایێ د ناڤ کارێ ئەدەبیدا:

٢,١. نـۆستالژیا (Nostalgia):

٢,١,١. زاراڤێ نـــۆستالژیایێ:

نـۆستالژیـا زاراڤەکێ فرەنسییە ژ لێکدانا هەردوو پەیڤێن یۆنانی ((Nostos ب واتایا "زڤڕین بۆ نیشتیمانی" و پەیڤا algos ب واتایا "ئازار و نیگەرانی" پێکدهێت)) (قاسم، محمد، و إبراهیم، ٢٠١٨: ٤٨٤). ژ هەڤگرتنا هەردوو پەیڤان پێگڤە زاراڤێ نۆستالژیا دروست دبیت و ڕامانا "زڤڕین و خەم و نیگەرانی و هەستکرن ب خەریبییێ و حەزکرن بۆ ڤەگەڕیانا مال و نیشتیمانی" د گەهینیت. واتە نۆستالژیا وەکو زاراڤ بەری هەر مللەتەکێ دی د ناڤ زمانێ فرەنسیدا هەبوویە پاشی ژ لایێ مللەت و ڤەکۆلەرێن دیڤە هاتییە بکارئینان. زاراڤێ نـۆستالژیایێ بۆ ئێکەمجار د بیاڤێ پزیشکیدا ل سالا ١٦٨٨ز د ناڤ نامەیا ئەکادیمی یا نۆژدارێ سویسری "یوهانس هوڤەر"یدا هاتە بکارئینان. هوڤەری دڤیا ب ڕێکا نـۆستالژیایێ چارەسەرییا ئەوان سەربازان بکەت، ئەوێن ب ئەگەرێ دویرکەڤتنێ ژ خێزان و نیشتیمانێ خۆ، توشی جۆرە نەساخییەکێ د بوون. لـەوڕا ئەوی بزاڤ دکر ((دیاردەی خەمگینبوون لە ئارەزووی گەڕانەوە بۆ زێد و نیشتیمانی باب و باپیران، روون بکاتەوە)) (میرە و عومەر، ٢٠٢٠: ٥٦).

نـۆستالژیا د زمانێ ئینگلیزیدا د فەرهەنگا "ئۆکسفۆرد" دا ب واتایا ((هەستکرن ب خەم و ئێشان و نیگەرانییێ هەمبەر ئەوان تشتێن د رابردوویدا هاتینە ژ دەستدان)) هاتییە (Hornby & Sally, 2003: 84). د ناڤ فەرهەنگ و رەخنەیا عەرەبیدا نۆستالژیایێ رویبەرەکێ بەرفرەهـ ڤەگرتییە، ڤەکۆلەرێن عەرەب گرنگیەکا تایبەت ب نۆستالژیایێ دایە. د زمانێ عەرەبیدا دەستەواژەیا "الحنين إلى الماضي" واتە "خەریبی بۆ ڕابردووی" هەروەسا دەستەواژەیا "الحنين إلى الوطن" واتە "خەریبی بۆ نیشتیمانی" هەمبەر زاراڤێ نۆستالژیا هاتینە بکارئینان. بۆ نموونە د فەرهەنگا "المنهل الوسيط" دا نـۆستالژیا ب واتایا ((حەزکرنا ڤەگەڕیانێ بۆ نیشتیمانی و نیگەرانییا ڤەگەڕیانێ بۆ ڕابردووی)) هاتییە (ادريس، ٢٠٠٢: ٥٣٧). هەروەسا د فەرهەنگا "المنجد في اللغة" دا، زاراڤێ "الحنان" ب واتایا ((خەریبی، خەریببوون، ئەوێ ژ تشتەکێ خەریب دبیت)) هەمبەر زاراڤێ نۆستالژیایێ هاتینە بکارئینان (معلوف، ١٩٨٦: ١٥٧). د زمانێ فارسیدا ل ژێر کاریگەرییا زمان و ئەدەبیاتا ئەوروپی زاراڤێ "نۆستالژی" هەمبەر زاراڤێ Nostalgiaیا ئینگلیزی هاتییە بکارئینان و ب ئەڤان واتایان هاتییە بەرچاڤکرن: ((ژێگجودابوون، دویرکەفتن، هەست و سۆزێن خەریبییێ، حەسرەتا ڤەگەڕیانێ، غوربەت)) (منوچهر، ١٣٨٠: ١٣٨).

کەواتە زاراڤێ نـۆستالژیا د ناڤ پتریا زمانان‌دا بۆ مەبەستێن خەریبی و غوربەت و نامۆبوون و زڤڕین بۆ ڕابردوویی و حەزا ڤەگەڕیانێ بۆ نیشتیمانی و پێنگاڤ هاڤێتن بەرەڤ پاشەرۆژەکا گەش هاتییە بکارئینان.

٢,١,٢. تێگەهـ و پێناسەیێن نۆستالژیایێ:

نـۆستالژیا Nostalgia واتە حەزا ڤەگەڕیانێ بۆ ڕابردووی یان خەریبی بۆ هندەک دەم و جهـ و کەسایەتی و سەربۆڕێن تایبەت د ڕابردوویدا یان خەون دیتن ب پاشەرۆژەکا گەش و نموونەییڤە. مرۆڤ حەزدکەت برێکا نۆستالژیایێ ئەوان دەم و جهـ و کەسایەتی و سەربۆڕان بزڤڕینیت و دووبارە د ناڤدا بژیت ((نـۆستالژیا هەستەکێ بهێز و دلسۆزانەیە هەمبەر ئەوان تشتێن مرۆڤی ژ دەستداین وەک دەم و جهـ و خێزان و هەلویستان)) (أحمد، ٢٠٢١: ٤٦٦٧). مەیدانا دروست یا نۆستالژیایێ ڕابردوویە، کەسێ نۆستالژیی roوومەت و بهایێ خۆ د دەمێ ڕابردوویدا د بینیت لەوڕا بیردانکا خۆ پاشڤە د زڤڕینیت و دەمێن خۆش و ب رooمەت ل بیردئینیت ((نۆستالژیا پەیوەستە بە زەمەنی ڕابردوو. گوتاری نۆستالژیا گوتارێکی ڕابردووخوازە. کەسی نۆستالژی دەخوازێ بوونی خۆی لە ڕابردوودا پایەدار بکات. بەو پێیە ڕابردوو هەمیشە سەردەمی شکۆ و سەروەرییە چونکە لە ئێستادا ئەو شکۆ و ڕەسەنەتییە بوونی نەماوە)) (ئەسوەد، ٢٠١٥: ٣٩١). نـۆسالژیا دیاردەیەکە هەمی مرۆڤ هەستپێدکەن، لێ ڕێژەیا هەستپێکرنا ئەوێ ژ کەسەکێ بۆ کەسەکێ دی د هێتە گوهورین، لێ ڕێژەیا کارتێکرنا ئەوێ ل دەڤ شاعر و نڤیسەران پترە ((شاعران شیان پتری کەسێن دی دەربڕینێ ژ هەستوسۆزێن خۆ بکەن و ب باشترین شێوە نـۆستالژیایێ بەرجەستە بکەن)) (أحمد، ٢٠٢١: ٤٦٦٧). ب ئەڤێ ڕەنگی نـۆستالژیایێ خۆ ب سەر بەرهەمێن ئەواندا گرت و وێنەیەکێ پڕ ئێش و ئازار ژ ڕابردووی و پاشەرۆژەکا پڕشنگدار د بەرهەمێن ئەواندا وێنەکر. نـۆستالژیا بۆ شاعر و نڤیسەران دبیتە فاکتەرەک بۆ داهێنانێ، دەمێ شاعر و نڤیسەر بیرهاتنێن خۆ ڤەدگەڕینن، پەڤینەک د ناخێ ئەواندا پەیدا دبیت و ڤەڕێژا ئەوێ ل سەر لاپەڕان بەلاڤ دبیت ((نـۆستالژیا هوکارێکی سەرەکییە بۆ بەرهەمهێنانەوەی توانا و بڕستی داهێنان، نـۆستالژیا لە لایی نووسەر و ئەدیبانی داهێنەر بریتییە لە خۆگرتنی گورانکاری و وەرچەرخان و فەراهەمکردنی ئەزموون و ژینگەیەکی لەبار و

کاریگەرتر و دۆزینەوە و دەستنیشانکردنی بەهرەی هونەری و ئەدەبی)) (قادر و ئەحمەد، ٢٠٢١: ١١٢). کەواتە نـۆستالژیا هەستوسۆزێن ئەدیبان د لڤینیت و داهێنانێ د ئافرینیت. ئەڤەژی دیار دکەت پەیوەندییەکا بهێز د ناڤبەرا نـۆستالژیایێ و شاعر و نڤیسەراندا هەیە.

دەربارەی پێناسەکرنا نۆستالژیایێ ڤەکۆلەر "ڕێبورا سیوەلی" دبێژیت: ((نـۆستالژیا گەڕانەوەیەکی پڕ مەترسییە بۆ ڕابردوو)) (میرە و عومەر، ٢٠٢٠: ٥٦). واتە د ئەڤێ پاشڤە زڤڕینێدا بەرەڤ ڕابردوویی، مرۆڤ مەترسیێ ب هەستێن خۆ دکەت، چونکی چێدبیت ئەم خەمگین ببین بۆ هندەک کەس و دەم و جهان کو د ناڤ ڕابردوویێ مە دا ماینە و ئەم دزانین ئێدی ئەم نەشێین ب دەستڤە بینین. د ئەنجامدا ژ دەستدان دروست دبیت و ژ دەستدان ژی هەردەم دلگرانیێ دروست دکەت.

نۆستالژیا هەرچەندە چەختیێ ل سەر ڕابردووی دکەت، لێ ژ ئاسۆیێن پاشەڕۆژێ ڤاڵە نینە ((کاتی ڕابردوو و کاتی ئاییندە و گریمانەکراو، خەون و ڕاستی، شوێنی زێد و نیشتیمانی باب و باپیران، شوێنی نموونەیی و یۆتۆپیا، واقیع و ڕەتکردنەوەی واقیع)) (عەبدوڵلا، ٢٠١٦: ٤٤). ئانکو نـۆستالژیا د هەمان دەمدا خەونا ب ڕابردوویەکێ بژارە و پاشەڕۆژەکا پرشنگدار و ڕاستییەکا شرین و خەیالەکا ژێگرتی و جهەکێ نموونەییڤە دبینیت و واقعێ تەحل ڕەت دکەت. ڤەکۆلەر "بیێر مۆرۆ" ب ئەڤی ڕەنگی نـۆستالژیایێ پێناسە دکەت: ((نـۆستالژیا نەساخییا نیشتیمانیە)) (سعدالله، ٢٠٢٤: ٨٧). مۆرۆیی نـۆستالژیا ب شێوەیەکێ ئێکسەر ب نیشتیمانیڤە گرێدا و دیارکر کو ئەڤ نەساخییە ژ ئەگەرێ دویرکەفتنا تاکی ژ نیشتیمانی پەیدا دبیت.

د پێناسەیەکا دیدا هاتییە ((نـۆستالژیا دوودلی و بێزارییەکا کویرە توشی تاکەکەسی یان کومێ د بیت ژ ئەگەرێ ژ دەستدانا هندەک تشتان کو د ڕابردوویدا ئەوان شانازی پێ دبر، ئەڤجا بیرهاتنێن ئەوان تشتان ئەوان پاڵددەت دووبارە ئەوان تشتان ب دەستڤەبینن و هەست ب بەختەوەریێ بکەن)) (سعدالله، ٢٠٢٤: ٨٧). کەواتە مەرج نینە نـۆستالژیا توشی تاکی ب تنێ ببیت، بەلکو دبیت توشی گەلەک کەسانێن د ناڤ جڤاکیدا ببیت و ئەڤ کەسە پێگڤە د هەستکرنا خۆ دا هەمبەر تشتەکی - کەسەکی - جهەکی - ڕابردوویەکی - نیشتیمانەکیدا هەڤپشک بن. چێدبیت ئەڤ چەندە ل دەڤ ئەوان پەنابەران پەیدا ببیت ئەوێن ژ نیشتیمانێ خۆ دویرکەفتین و ئەو هەمی د دەربەدەری و خەریبوون و حەزا ڤەگەڕیانێ بۆ نیشتیمانێ خۆ دا، د هەڤپشک بن.

پێناسەیەکا دی دەربارەی نـۆستالژیایێ دبێژیت: ((نـۆستالژیا وەلامێکە بۆ کەسێک کە ناتوانێت خۆی بگونجێنێت لەو شوێنە نوێیەی تێدا نیشتەجێ بووە یان لە بارودۆخێکی نوێدایە، دەکرێت نۆستالژیا توشی ئەو گوندنشینانە بێت کە هەرگیز گوند یان شارۆچکەی خۆیان بەجێ نەهێشتووە)) (اسماعیل، ٢٠١٤: ١٦). ئانکو نـۆستالژیا ل دەڤ ئەوان کەسان ژی دروست دبیت کو نەشیاینە خۆ د گەل جهێ ئاکنجیبوونا خۆ یێ نوی بگونجینن. هندەک جاران نـۆستالژیا ل دەڤ ئەوان گوندی و باژێرییان پەیدا دبیت کو هیچ جارەکێ گوند و باژێرێن خۆ ب جهـ نەهێلاینە. ئەڤەژی مە د گەهینیتە ئەوێ باوەرییێ کو مەرج نینە مرۆڤ ژ وارێ خۆ دویرکەڤیت هەتا نـۆستالژیا ل دەڤ دروست بیت، بەلکو دبیت ئەم د ناڤ وارێ خۆدا هەست ب خەریبی و نامۆبوون و دەربەدەرییێ بکەین.

ئەڤ پێناسەیە دیاردکەن نۆستالژیا تێگەهێن زڤڕین و هەڤسۆزیی بۆ ڕابردووی، دویرکەفتن ژ هەڤال و کەسوکار و نیشتیمانی، نامۆبوون، خەمگینی، خەریبی، ڕەڤین ژ واقعی، و هندەک جاران وەکو نەساخییان ژی بخۆڤە دگریت.

٢,١,٣. مفایێن نـۆستالژیایێ د بەرهەمێن ئەدەبیدا:

نـۆستالژیا د ناڤ تێکستێن ئەدەبیدا، بەشدارییێ د زەنگینکرنا ئەزموونا ئەدەبی و ئازراندنا هەستێن وەرگری دا دکەت. نـۆستالژیا ئێستاتیکا و سەرنجراکێشانەکا دی ل سەر بەرهەمێ ئەدەبی زێدە دکەت. ئەڤەژی گرنگترین مفایێن نـۆستالژیایێنە د ناڤ بەرهەمێ ئەدەبیدا:

٢,١,٣,١. زێدەکرنا خەیالێ و داهێنانێ: نـۆستالژیا پێکهاتەکا خەیالی ل سەر بەرهەمێ ئەدەبی زێدە دکەت و دبیتە ئەگەر مێشکێ خوانده‌ڤانی بەرفرەهتربیت و چێژەکا پتر ژ تێکستێ وەربگریت ((ڤەکۆلینێن سەردەم دیاردکەن نـۆستالژیا نە ب تنێ ڤەگەڕیانە بۆ ڕابردووی، بەشەک ژ مێشکێ مرۆڤی تایبەتمەندە ب بیرهاتنانڤە و شیاندایە ببیتە ژێدەرێ داهێنانێ، ب تایبەت دەمێ کەسەک شیابیت خۆ ژ فشارێن ژیانێ رزگار بکەت و بشێت دووبارە ب مەبەست ب زڤڕیتە ماوەیەکێ بوری یێ ژیانا خۆ وەک تەماشەکرنا فلمەکێ کەڤن یان شانۆگەریەکا گەلەک دەم ب سەرڤە چوویی، یان خواندنا پەرتووکەکا کەڤنار. نـۆستالژیا ئیلهامێ د ئازرینیت و داهێنان و گەشبینیێ خۆرت دکەت)) (محمود، ٢٠٢٤).

٢,١,٣,٢. بهێزکرنا پەیوەندییان و کێمکرنا خەمۆکیێ: نـۆستالژیا پەیوەندییەکا بهێز د ناڤبەرا خواندەڤان و کەسایەتیێن بەرهەمێ ئەدەبیدا دروست دکەت، دیسان دبیتە ئەگەرێ کێمبوونا خەمۆکی و ب تنێبوونێ ((نـۆستالژیا ل دویڤ پێناسەکرنا زانایێن دەروونی، میکانیزمەکە عەقل بکاردئینیت بۆ بلندکرنا زەوقی و باشکرنا رەوشا دەروونی، ئەڤە د بیتە ئەگەرێ شکاندنا بێزارییێ و رزگاربوون ژ زیندانا ب تنێبوونێ، ب تایبەت دەمێ تاک هەستپێدکەت ژیانا ئەوی بهایێ خۆ ژ دەستدایە. ئەڤجا عەقل داخوازا زڤڕاندنا بیرهاتنێن ڕابردووی و دەلیڤێن خۆش دکەت و ئەڤ چەندە هاریکاریا ئەوی دکەت د ژیانێدا بەردەوام بیت)) (محمود، ٢٠٢٤). کەواتە نـۆستالژیا ڕێکەکا سەرکەفتییە بۆ بهێزکرنا پەیوەندییان و کێمکرنا خەموکییێ.

٢,١,٣,٣. هەستێن ئەرێنی و ڕامانا ژیانێ: هندەک جاران نـۆستالژیا دبیتە فاکتەرەکێ گرنگ بۆ تێگەهشتنا ژیانێ. بەرهەمێن ئەدەبی برێکا نۆستالژیایێ، شۆپاندنێ د ڕابردوویدا دکەن و ڕامانێ ل سەر دەمێ نوکە زێدە دکەن و هەستێن ئەرێنی پەیدا دکەن، ب تایبەت ل دەڤ کەسێن دانعەمر یان ئەو کەسێن باوەری ب خۆیەتییا خۆ ژ دەستدایێن ((پتریا جاران نـۆستالژیا بۆ دانعەمران هەستێن ئەرێنی پەیدا دکەت، چونکی بیرا ئەوان ل خالێن بهێز یێن کەسایەتییا ئەوان دئینیت و لاوازییا پیراتییێ ژ بیرا ئەوان دبەت)) (محمود، ٢٠٢٤). واتە نۆستالژیا هەستێن ئەرێنی و ڕامانەکا دی بۆ ژیانا ئەوان پەیدا دکەت.

٢,١,٣,٤. ڕەڤین ژ ئـازاران: نڤیسکار برێکا نـۆستالژیایێ ژ کەتوارێ هەیی یێ نەخۆش د ڕەڤیت، بەرەڤ جیهانا کەڤنار یا

ڕابردووی دچیت و د ناڤ ڤەشارتنگەهێن بیردانکا خۆدا ل ڕابردوویەکێ زێڕین د گەریت و د ناڤ بەرهەمێ ئەدەبیدا بەرجەستە دکەت ((هزرکرن د ڕابردوویدا پڕە ژ بیرهاتنێن جهـ و بێهنا کەسێن تایبەت)) (الاسدي، ٢٠١٨). زڤڕین بۆ بیرهاتنێن ئەوان کەسان و ڤەگەڕاندنا کەتواری ئەوان، هەستێ ئارامیێ د نوکەیا تاکەکەسیدا پەیدا دکەت.

٥,٣,١,٢. ڕاڤەکرن و بناغەبوونا ڕابردووی: هەمی دەما مەبەست ژ بیرئینانا بیرهاتنان، ب تنێ بۆ ڤەدیتن و تێگەهشتنا ڕابردوویی نینە، هندەک جاران بۆ تێگەهشتنا دەمێ نوکە ژییە. چونکی ڕابردوو ژێدەرێ سەرەکی یێ نـۆستالژیاییێیە، د هەمان دەمدا د بیتە بناغە بۆ دەمێ نوکە و پاشەڕۆژێ ژی ((ڕابردوویێ مە بەشەکێ ڤەنەقەتیاییە ژ نوکەیا مە. هەر هەلویستەکێ د زارۆکاتییێدا توشی تاکەکەسی ببیت، د بیتە داڤەک بۆ ڤەهاندنا پاشەڕۆژا ئەوی)) (ابونجم، ٢٠٢٣). ئەڤجا کا چەوا نـۆستالژیا دبیتە ژێدەرێ ڕابردوویی، د هەمان دەمدا دبیتە بناغە بۆ ڕاڤەکرنا دەمێ نوکە و ئاڤاکرنا ئاییندەی.

سەرەرای هەمی مفایێن ل سەری هاتینە دیارکرن، نـۆستالژیایێ مفایەکێ مێژوویی ژی هەیە. چونکی ساخکرن و زڤڕاندنا ڕابردووی دبیتە هوکار تاک و جڤاک پێگڤە د هەمان دەمدا ل سەر مێژوویا خۆ ئاشنا ببن. ئەڤجا چ ئەزموونەکا کەسایەتی بیت وەک ڕەنگڤەدانا ژیانا نڤیسکاری، یان سەربۆڕەکا گشتی بیت وەک ڕەنگڤەدانا ڕویدان و کارەسات و بارودۆخێن جۆراوجۆر د ناڤ کارێن ئەدەبیدا.

٢,١,٤. جۆرێن نۆستالژیایێ د ناڤ کارێ ئەدەبیدا:

نۆستالژیا د ڤەکۆلینێن سەردەمدا ل سەر دوو جۆرێن سەرەکی هاتییە دابەشکرن. ئەو هەردوو جۆرە ژی، چەند جۆرێن هویرتر بخۆڤە دگرن:

١- نۆستالژیا تاکەکەسی.

٢- نۆستالژیا گشتی. (محمد/٢، ٢٠٢١: ٤٢٠).

٢,١,٤,١. نۆستالژیا تاکەکەسی:

ئەڤ جۆرێ نۆستالژیایێ پەیوەندی ب تاکەکەسیڤە هەیە. واتە پەیوەندی ب خۆدێ نڤیسکاریڤە هەیە. نڤیسکار تێدا ڕابردوویێ خۆ یێ بژارە د زڤڕینیت و دەربڕینێ ژ هەستێن خۆ یێن تایبەت دکەت. ئەڤ پرۆسەیە د بازنێ خۆدیدا دهێتە ئەنجامدان و کۆمەل بەشداریێ تێدا ناکەت. واتە سەرەکانییا ئەوێ بیرهاتن و ڕابردوویێ نڤیسکاری بخۆیە، ئەو د ئەڤی جۆریدا ((هەموو هەست و هۆشی چڕدەکاتەوە بۆ چەختکردن لەسەر رووداوەکانی ژیانی تایبەت بە خۆی، واتە تێڕامانێکی قوڵی بۆ کونج و کەلێنەکانی کات و شوێنەکان دەبێت لە رابردوودا، کە لەوێدا تەرزێکی تازە دەخولقێنێت و جیهانێکی کۆن لە ئێستادا تازە دەکاتەوە بە ڕوحێکی نوێگەر ئەو هەستە ئاراستە دەکات. نووسەر ئەو غەریبی و غوربەتیە دەقۆزێتەوە بۆ هاتنە دونیای دەقێکی لێوان لێو لە هەست و سۆز و ئەندێشەی حەسرەت)) (اسماعیل، ٢٠١٤: ٥٤-٥٥). کەواتە ((نۆستالژیا تاکەکەسی دوپاتێ ل سەر ئەزموونا ئێکسەر و بیرهاتنێن کەسایەتی دکەت و ب "نۆستالژیا ڕاستەقینە" ژی دهێتە ب ناڤکرن)) (قاسم، محمد، و إبراهیم، ٢٠١٨: ٤٨٥). هندەک ڤەکۆلەران ئەڤ جۆرێ نۆستالژیایێ ل دویف دەمی دابەشی چەند بەشێن هویرترکرییە ئەوژی: "نۆستالژیا بلەز/نهۆ" و "نۆستالژیا بەردەوام/دەمدرێژ". د جۆرێ ئێکێدا نە مەرجە نڤیسەر پێگیریێ ب دەمەکێ درێژ بکەت د ڤەگێڕانەکا نۆستالژییدا، بەلکو ئاساییە هەکەر ئەو چڕکەیەک - خۆلەکەکا ڕابردوویی ب ڕۆلگێرییا کەسایەتییێن دەقێ خۆ وێنە بکەت، واتە ((نڤیسەر ئازادە چڕکەیەکا کاریگەر ژ ژیانا خۆ یا ڕابردوویی بکەتە تەوەر و بابەتێ سەرەکییێ بەرهەمێ خۆ)) (حسن و عزالدین، ٢٠٢٣: ١٠٥٢). د جۆرێ دوویێدا چەختییا نڤیسەری ل سەر ڕابردووییە واتە ((نڤیسەر د سەرجەم بەرهەمێ خۆ دا گرنگیێ ب ڕویدان و سەرهاتیێن ڕابردوویی ددەت و د کەتە هێڤینێ داهێنانێ. ژ ئەگەرێ ئەڤێ چەندێ مەودایەکێ نۆستالژیی بەرهەم دئینیت و دەقێ ئەوی، ب تەمامی د بیتە نۆستالژیا و ڤەگەڕیان بۆ ڕابردووی. ئەڤ ڤەگەڕیانە بەردەوام دبیت مینا وێنەیان، دیمەنێن هەڤپەیڤینا کارەکتەران، مۆنتاژکرنا ڕابردوویی و سەرهاتیێن بوری یێن ژیان و کەسایەتییا خۆ وەک تابلۆیەکا ڕەنگاوڕەنگ، هەتا دووماهییا دەقیی، پێشکێشی خواندەڤانی دکەت)) (حسن و عزالدین، ٢٠٢٣: ١٠٥٢). واتە د ئەڤی جۆرێ نۆستالژیاییێدا، ئەزموونا نڤیسکاری ل سەر بەرهەمێ ئەوی زاڵ دبیت، لەورا تێکستا ئەوی دبیتە نۆستالژیەکا تەمام. چونکی نڤیسەر تێدا پێگیرییێ ب دەمێ نوکە ناکەت، بەلکو خۆ ژ دەمێ نوکە ڤەدقەتینیت و بەرەڤ ڕابردووی دچیت و د ناڤ ڕابردوویدا هەست ب خۆشی و شانازیێ دکەت هەمبەر ژیانا خۆ یا بوری. ڤەکۆلەر "سۆران مامەند عەبدوڵلا" ب مفا وەرگرتن ژ چەند ژێدەران نۆستالژتا تاکەکەسی ل سەر ڤان جۆران دابەش دکەت: ((١- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ زارۆکاتییێ. ٢- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ سنێلەیی و گەنجاتییێ. ٣- نۆستالژیا خەم و نیگەرانی و دویرکەفتن ژ یارێ/مەعشوقی. ٤- نۆستالژیا خەم و غوربەتا ڤەگەڕیان بۆ نیشتیمانی. ٥- نۆستالژیا خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن و ژ دەستدانا ئازیزان "ئەندامێن خێزانێ و هەڤال". ٦- نۆستالژیا ئایندەسازی. ٧- نۆستالژیا شارێ نموونەیی "یۆتۆپیا". ٨- نۆستالژیا خەم و حەسرەتێن بەهەشتا بەرزە و گەڕان ل دویڤ نەمریێ. ٩- نۆستالژیا خەم و حەسرەتێن پیری و ترس ژ مرنێ. ١٠- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ ناڤ سرۆشتی)) (عەبدوڵلا، ٢٠١٦: ٥٤).

٢,١,٤,٢. نۆستالژیا گشتی:

نـۆستالژیا گشتی هەستەکێ هەڤپشکە د ناڤ کومەکا مرۆڤاندا - د کۆمەلگەهێ دا - هەمبەر دەمەکێ بوریی یان ئەزموونەکا گشتی و پەیوەندی ب هەمی تاکێن کۆمەلگەهێڤە هەیە. ئەڤ نۆستالژیایە ژ سنورێن تاکەکەسی دەردکەڤیت و هەستەکێ گشتی و نەتەوەیی د ناڤ خۆدا بەرجەستە دکەت. واتە کۆمەلگەهـ هەمی د ڕێسانا داڤێن ئەوێدا بەشدارە و ئەڤی جۆری گرێدان دگەل بیردانکا گشتی هەیە ((ئەم جۆرە نۆستالژیایە گەڕانەوەیە بۆ کۆمەڵێک بابەت و شتی گشتی کە پەیوەندیی بە گەڕانەوەی ڕابردوویەکی دووری ژیانی نەتەوەکەیەوە هەیە و گەڕانەوە و نۆستالژیای گشتین کە باس لە زەمەن و شوێنێکی زۆر کۆن و زەمەنی زۆر دوور دەکەن)) (محمد/٢، ٢٠٢١: ٤٢٠). نڤیسکار د ئەڤی جۆریدا بەرەڤ سەردەمێن کەڤنار ژ مێژوویا نیشتیمانی و بیانی دچیت و تێدا کەسایەتیێن ناڤدار و کاریگەر د مێژوویا گشتیدا ل بیردئینیت ((ئەڤ جۆرێ نۆستالژیایێ یێ گرێدای نینە ب تاکێ نڤیسەری ب تنێڤە، بەلکو

بیردانکا کومێیە و نڤیسکار دبیتە بەشەکێ گرنگ یێ ئەوێ بیردانکێ)) (حسن و عزالدین، ٢٠٢٣: ١٠٥٢). کەواتە نۆستالژیا گشتی باسێ ئەوان تشتان دکەت ئەوێن هەمی تاکێن کۆمەلگەهێ پێگڤە گرێددەت و هەر تاکەکێ پشکەک تێدا هەیە و هەمی پێگڤە د ساخکرنا ئەوێدا بەشدارن. ڤەکۆلەر "ئەحمەد محەمەد ڕەشید" و "مەهدی فاتیح عومەر" ب مفا وەرگرتن ژ چەند ژێدەران نۆستالژیا گشتی ل سەر ئەڤان جۆران دابەش دکەن: ١- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ ئەفسانەیێن کەڤنار: جاران ئەفسانەیێن ناڤخووینە وەک: شاهماران، سەلیمی جەوهەری، جارانژی ئەفسانەیێن جیهانییە وەک: پرۆمیسیۆس، تـۆر، نـۆردیک/راگنارۆک... هتد. ٢- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ شوینوارێن دێرین و مۆزەخانێن وەلاتی ب تایبەت پشتی ژناڤچوون و نەمانا ئەوان. ئەڤ جۆرە ب دوو شێوازان چێدبیت: یان بکارئینانا پەیڤ و دەستەواژەیێن کەڤنار کو ژ لایێ باب و کالانڤە د هاتن بکارئینان، یان ناڤئینانا کەرەستە و کەلەپۆرێ دێرین وەک: دستار، جەنجەر، هاوون، ڕەشمال، مەشک، جەڕک...هتد. ٣- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ کەسایەتیێن مێژوویی و نەتەوەیی "نافخووی و جیهانی" وەک: "سەرکردەیێن سیاسی، قارەمانێن شەڕی، کەسایەتیێن ئایینی، شاعرێن کلاسیکی، هونەرمەند و حەیرانبێژ. کەسایەتیێن ناڤخووی وەک: جزیری، خانی، هەژار موکریانی، قازی محەمەد، مەلا مستەفا بارزانی. کەسایەتیێن جیهانی وەک: شاعر و ئەدیب و شێوەکارێن ئەدەبێ ئینگلیزی، فڕەنسی، ڕووسی. ٤- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ داستانان "ناڤخووی و جیهانی"، مینا داستانێن ئەڤینی و دلداری و سوارچاکی، داستانێن ناڤخووی وەک: مەم و زین، زەمبیل فرۆش، محەمەد و سێوێ، ئەسمەر و مامەڕ... هتد. داستانێن جیهانی وەک: ئەلیادە، ئۆدیسە، گلگامێش، لەیلا و مەجنون، هزار شەڤ و شەڤەک. ٥- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ بەرهەمێن فۆلکلۆری، وەک: "پەندی پێشینان و مەتەل و گوتنێن مەزن و زانایان...هتد. ٦- نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ ڕویدانێن سیاسی و مێژوویی، وەک: شەڕ و جەنگ و پەیماننامە و ڕویدانێن سیاسی. (میرە و عومەر، ٢٠٢٠: ٥٧). هەروەسا ڤەکۆلەر "ئەحمەد ڕەزای"ـی د ڤەکۆلینەکا خۆ دا دوو جورێن دیتر یێن نۆستالژیایا گشتی دەستنیشان دکەت ئەوژی: ((١- نۆستالژیا دلتەنگی و حەسرەت. ٢- نۆستالژیا حەسرەت و ناڕەزایی)) (رضایی، ١٣٨٧: ٤٣-٤٤). کو ب گشتی باس ل شەهیدبوونا هەڤالێن سەربازی دکەت و حەسرەتا بۆ ژ دەستدانا ئەوان د خوازیت و خەمگین دبیت، چونکی ئەڤ کەسێن دلسۆز پشتی شەهیدبوونێ هاتینە ژبیرکرن و کەس بهایێ ئەوان نزانیت. لێ د شرۆڤەکرنا خۆ دا مە ئەڤ هەردوو جۆرە کرینە ئێک جۆرێ نۆستالژیایێ، چونکی هەردوو ئێک ڕامان د گەهینن و بۆ ئێک مەبەست د هێنە بکارئینان.

٢,٢. ژیاننامە: پەیڤ و زاراڤ و تێگەهـ و پێناسە و جۆرێن ژیاننامێ و ژیاننامە د چارچووڤەیێ شیعر و پەخشانێدا.

٢,٢,١. ژیاننامە (Biography):

٢,٢,٢. زاراڤێ ژیاننامێ:

ژیاننامە د زمانێ ئنگلیزیدا زاراڤێ (("Biography" بۆ هاتییە ب کارئینان. ئەڤ پەیڤە د بنەرەتدا زاراڤەکێ یونانییە ژ Bois ب ڕامانا ژیان و Graphein ب ڕامانا نڤیسین دهێت)) (الحاني، ١٩٨٦، صفحة ٧٦). ب پێکڤە گرێدانا هەردوو زاراڤەیان، پەیڤا لێکدایی: ژیانڤیسین پەیدا د بیت کو هەڤڕامانە دگەل پەیڤا ژیاننامە. ئەڤ زاراڤە بۆ ئێکەمجار ((ل دەستپێکا سەدێ نوزدێ پەیدابوو. مێژوویا ئەوێ د فەرهەنگا "Oxford" دا د زڤڕیت بۆ سالا ١٨٠٩ـێ)) (البغدادي، ٢٠١٦، صفحة ١٩١). د زمانێ عەرەبیدا زاراڤێ "السيرة" ب ڕامانا "ڕێک، رێباز، تۆمار" هاتییە ب کارئینان (معلوف، ١٩٨٦، صفحة ٣٦٨). زاراڤێ "السيرة" ((ئاماژەیە بۆ ژیاننامە یان وەرگێڕانا ژیانا کەسەکێ ناڤدار)) (التونجی، ١٩٩٩، صفحة ٥٣٦). د زمانێ کوردیدا زاراڤێ ژیاننامە ژ لێکدانا هەردوو پەیڤێن "ژیان + نامە" پێکدهێت.

٢,٢,٣. تێگەهێ ژیاننامێ:

ژیاننامە ژانڕەکێ ئەدەبییە مەرەم پێ نڤیسینا ژیانا کەسەکی یان چەند کەسایە د چارچوڤێ پەرتووکەکا ژیاننامەییدا. نڤیسکار هندەک جاران ب ئەرکێ تۆمارکرن و نڤیسینا ژیانا خۆ ڕادبیت، جاران ژی ژیانا کەسەکێ خودان هەلویست و سەربۆڕ و جهەکێ تایبەت د مێژوویا مللەتەکێدا هەیی، د نڤیسیت. ئەڤەژی چونکی ژیاننامە ژانڕەکێ نەرمە و د شیاندایە ب ڕێک و شێوازێن جۆراوجۆر ب هێتە نڤیسین ((فۆرمێن ژیاننامێ ل دەڤ هندەک جۆرێن دەستنیشانکری ناڕاوەستیت، بەلکو ل دویڤ نڤیسەر و ئەدیبان و شێوازێ دەربڕینا ئەزموونێن جیاوازێن ژیانا ئەوان د گوهورینێدانە)) (الخزاعي، ٢٠١٧: ٦). ((ئەگەر نڤیسەرێ ژیاننامـا خوەیی ل سەر ژیانا خوە بنڤیسیت، نڤیسەرێ ژیاننامـا بابەتی ل سەر ژیانا مرۆڤەکێ دیتر دنڤیسیت)). (حاجی، ٢٠٢٠: ١٢١). کەواتە نڤیسکار بۆ نڤیسینا ژیاننامێ، پشتبەستنێ ل سەر ژیانا خۆ ب تنێ ناکەت بەلکو ژیانا کەسێن دیژی بۆ ئەوی د بیتە کەرەستێ نڤیسینێ. بناغەیێ سەرەکی یێ ژیاننامێ، مێژوویە، چونکی نڤیسەرێ ژیاننامێ پشتبەستنێ ل سەر بیردانکا خۆ دکەت و پەنایێ بۆ رویدان و سەرهاتیێن مێژوویی دبەت و دکەتە بنگەهـ و ئێکەم پێنگاڤا خۆ ژێ دەستپێدکەت ((ئەو کەرەستێ بۆ نڤیساندنا ژیاننامێ د هێتە ب کارئینان، بریتییە ژ مێژوویەکا تومارکری یا ژیانا کەسەکی)) (محمد و قادر، ٢٠٢١: ٤٨٨). کەواتە ژیاننامە وەکو ژانڕەکێ ئەدەبی ئەرکێ ئەوێ نڤیسین و تۆمارکرنا ژیانامەیەکێیە، ئەڤجا چ ژیانا مرۆڤی ب خۆ یان ژیانا کەسەکێدی بیت.

ژیاننامێ ڕەهەندەکێ مێژوویی هەیە، هەر ژ کەڤندا مێژوونڤیس و ئەدیبان گرنگی ب ڤەگێڕان و نڤیسینا ژیانا کەسێن گرنگ دایە ((لە ڕابردوو و ئێستاشدا مێژوونووسان و ئەدیبان بایەخیان بە گێڕانەوە و نووسینەوەی ژیانی کەسایەتییە گرنگەکان و ژیانی نەتەوەکان داوە، بۆ ماوەی چەندین سەدە نووسینەوەی بەسەرهات و کارە گەورەکانی سەرکردە و میر و پاشاکان و شاعیرە مەزنەکان فۆرمێک بووە لە نووسینەوەی مێژووی، کە دواتر مێژوونووسان سوودیان لە نووسینەوەی ئەو بەسەرهاتانە وەردەگرت تا ئەمرۆش مێژوو سوود لە بیۆگرافیەکان وەردەگرێت)) (ئەسوەد، ٢٠١٥: ١٠١). پتریا ڕەخنەگرێن ئینگلیزی ل سەر ئەوێ باوەرێنە ((باشترین بیۆگرافیا کە شوێنی متمانە و ڕاستگۆییە، بیۆگرافیاکەی شاعیری ئینگلیزی ساموئێل جونسنە)) (ئەسوەد، ٢٠١٥: ١٠١).

٢,٢,٤. پێناسەیێن ژیاننامێ:

ژیاننامێ پێناسەیێن جۆراوجۆر بۆ هاتینەکرن و هەر ڤەکۆلەرەکی ب شێوەیێ خۆ یێ تایبەت ژیاننامە پێناسەکرییە. ژیاننامە د پێناسەیا خۆ یا گشتیدا: ((ژێننامە ڤەکۆلینەکە نڤیسکار تێدا ژیانا خۆ یان ژیانا کەسەکێ ناڤدار پێشکێش دکەت، دگەل پێشچاڤکرنا دەستکەفتێن د ژیانا ئەوی، یان د ژیانا کەسێن دیدا ب دەستڤەهاتین)) (الشیب، ٢٠٠٦: ٦). ژیاننامە د پێناسەیا خۆ یا ئەدەبیدا: ((ژیاننامە جورەکێ ئەدەبییە، ڤەکۆلینا مێژوویێ دکەت و ژیانا مرۆڤەکی و کەسایەتییا ئەوی ب شێوەیەکێ هویر وێنە دکەت)) (الشیب، ٢٠٠٦: ٦). ژیاننامە وەک جوداکرن ژ ژانرێن نێزیک: ((ژیاننامە پەرتووکەکە ژیانا نڤیسەری ب پێنڤیسێ ئەوی ب خۆ ڤەدگێریت و ژ لایێ مادده و رێبازێڤە ژ رۆژانە و بیرەوەرییان جودایە)). (شاکر، ٢٠٠٢: ١٤). ڤەکۆلەر "فیلیپ لوجون" د پێناسەکرنا ژیاننامێدا د بێژیت: ((ژیاننامە ئاخڤتنەکا ڤەگێرانکی پەخشانکییە، ژ لایێ کەسەکێ کەتواریڤە د هێتە نڤیسین داکو دەربرینێ ژ هەبوونا خۆ یا تایبەت بکەت)) (لوجون، ١٩٩٤: ٢٢). سەرەرای هەبوونا پێناسەیێن جودا، لێ هەمی پێناسەیان تایبەتمەندیێن سەرەکی یێن ژیاننامێ د ناڤ خۆ دا پاراستینە و ل سەر ئەوێ یەکێ ئێک دەنگن کو ژیاننامە نڤیسینا ژیانا کەسەکی یان چەند کەسایە، ئەڤجا چ نڤیسکار ژیانا خۆ یان ژیانا کەسەکێ دی تۆمار بکەت.

٥,٢,٢. جۆرێن ژیاننامێ:

ژیاننامێ وەکو هەمی ژانرێن دی یێن ئەدەبی، جۆرێن خۆ یێن تایبەت هەنە و هەر ڤەکۆلەرەکی دابەشکرنەکا تایبەت بۆ کرییە، بۆ نموونە ڤەکۆلەر "حفیظة سوالمیة" ژیاننامێ ل سەر ئەڤان جۆران دابەشدکەت: ((ژیاننامە مێژوویی، ژیاننامە ئاشۆپی، ژیاننامە سۆفیگەری، ژیاننامە کۆمێدی)) (سوالمیة، ٢٠١٤-٢٠١٥: ١٨-١٩). ڤەکۆلەر "ئەنیس ئەلمەقدەسی" ب ئەڤی رەنگی ژیاننامە دابەشکرییە: ((ژیاننامە گشتی، ژیاننامە تایبەتی)) (المقدسي، ٢٠٠٠: ٥٤٧). لێ پتریا ڤەکۆلەران ژیاننامە ل سەر دوو جۆرێن سەرەکی دابەشکرییە و ل سەر ئەوێ یەکێ رێککەفتینە هەمی جۆرێن دی یێن ژیاننامێ د کەڤنە ل ژێر سیبەرا ئەڤان هەردوو جۆران، ئەوژی: "ژیاننامەیا بابەتی" و "ژیاننامەیا خۆدی".

١,٥,٢,٢. ژیاننامەیا بابەتی Bioghraphy:

جورەکێ نڤیسینا ژیاننامێیە، نڤیسکار تێدا ژیانا کەسەکێ دی تۆماردکەت ((ژیاننامە بابەتی دانەنیاسینەکا تێر و تەسەلە بۆ ژیانا کەسایەتیەکێ ناڤدار ژ لایێ کەسەکێ دیترڤە)) (محمد و قادر، ٢٠٢١: ٤٨٨). نڤیسکار بۆ نڤیسینا ژیاننامە بابەتی پشتبەستنێ ل سەر بەڵگە و دوکیۆمێنتا دکەت داکو رێژەیەکا پتر یا زانیارییان دەربارەی خودانێ ژیاننامێ ب دەستڤەبینیت ((ژیاننامە بابەتی فۆرمەکە ژ فۆرمێن ژیاننامێ کەسەک ب ئەرکێ تومارکرنا ژیانا کەسەکێ دیتر رادبیت. بۆ ئەڤێ مەبەستێ ژی پێدڤییە نڤیسەر دویڤچوونێ بکەت و بەڵگە و زانیارێن پێدڤی ل دور ژیانا ئەوی کەسایەتی کوم بکەت)) (بادی، ٢٠٢١: ١٤٨). نڤیسکارێ ژیاننامێ وەکی نڤیسکارێن ژانرێن دی دەرفەتا شۆپاندنێ نینە و نابیت هیچ تشتەکێ ژ دەڤ خۆ ل سەر تێکستێ ژیاننامێ زێدە بکەت، بەلکو پێدڤییە ئەو ببیتە ڤەگێرێ ژیاننامەیەکا راستەقینە یا ڤالا ژ ستایش و ئاشۆپ و زێدەهییان و یا پربیت ژ کەرەستێ کەتواریی و راستییان ((ژیاننامە ل دویڤ بنەمایێ کەرەستەکێ واقعی ژ ژیانا مرۆڤی د هێتە نڤیسین)) (حاجی، ٢٠٢٠: ١٢١). هەروەسان دڤێت ((نڤیسەر ل سەر هەست و سۆزێن خۆ زاڵ بیت و رادەێ ستایش و زێدەروییێ د سالۆخدانا کەسایەتییاندا بەرچاڤ وەرگریت، زێدەباری ئاگەهداربوونا ئەوی ب تەڤایا سەرهاتی و بویەرێن ژیانا ئەوی)) (حەسەن، ٢٠١١: ٨١). زێدەباری کومکرنا زانیارییان پێدڤییە نڤیسکار د رێکخستنا رویدانێن ژیانیدا یێ وورد بیت ((رویدانا ل دویڤ نەسەقا ئەوان یا پێدڤی رێکبێخیت، ئەو چەندە بەس نینە کو نڤیسەر ب تنێ راستیێن مێژوویی کومبکەت، بەلکو پێدڤییە نڤیسەری هەستەکا هونەری هەبیت د هەلبژارتن و رێکخستن و پێگڤە گرێدانا راستییاندا)) (إسماعیل، ٢٠١٣: ١٥٢).

بۆ نڤیسینا ژیاننامەیا بابەتی، هندەک ژێدەرێن سەرەکی یێن هەین پێدڤییە نڤیسکار ژێدەران دەربارەی خودانێ ژیاننامێ کوم بکەت وەک:

((١- ئەو پەرتووکێن پێشتر پاڵەوانی نڤیسین کو پەیوەندی ب ئەویڤە هەبن.

٢- بەڵگەنامێن رەسەن وەک گوتار و رۆژانە و تومارێن فەرمی.

٣- بیرهاتنێن هەڤچەرخێن ئەوی.

٤- دیدەڤانێن زیندی "هەکەر د ژیاندا بن".

٥- بیرهاتنێن نڤیسکاری بخۆ هەکەر ئەوی هەڤنیاسین د گەل پاڵەوانی هەبیت.

٦- پێدڤییە نڤیسکار سەرەدانا ئەوان جهان بکەت کو نەچارە سالۆخدانا ئەوان بکەت)) (إسماعیل، ٢٠١٣: ١٥٤).

٢,٥,٢,٢. ژیاننامەیا خۆدی "Autobiography":

١,٢,٥,٢,٢. زاراڤێ ژیاننامەیا خۆدی:

ئەڤ زاراڤە ل دەستپێکێ ((د زمانێ ئینگلیزیدا ل ژێر ناڤێ "Autobiography" دا هاتییە دیتن هەروەسا د زمانێ فرەنسیدا زاراڤێ "Autobiographie" بۆ هاتییە ب کارئینان)) (مای، ٢٠١٧، الصفحات ٣٤-٣٥). د زمانێ عەرەبیدا زاراڤێ "السیرة الذاتیة" بۆ هاتییە ب کارئینان. د زمانێ کوردیدا زاراڤێ " ژیاننامەیا خۆدی" هەمبەر ئەڤان هەرسێ زاراڤان د راوەستیت. ((ئەڤ پەیڤە د بنیاتدا پەیڤەکا یونانییە)) (قادر، ٢٠٢٣، صفحة ٦٤٧). ئەڤ زاراڤە ل دەوروبەرێن سالا ١٨٠٠ـێ د ناڤ گرنگترین زمانێن ئەورۆپیدا پەیدابوویە و د بنیاتدا ژ ((Auto خود - Bios ژیان - Graphein نووسین پێکهاتووە)) (ئیسماعیل، ٢٠١٠، صفحة ٣) کومکرنا ئەوان پێگڤە واتایا "نڤیسینا ژیانا خۆدیی" د دەت.

٢,٢,٥,٢,٢. پێناسەیێن ژیاننامەیا خۆدی:

ڤەکۆلەران پێناسەیێن ژێکجودا بۆ ژیاننامێ کرینە، لێ هیچ ڤەکۆلەرەکێ د پێناسەکرنا خۆ دا سنورێن ژیاننامەیا خۆدی دیارنەکرینە، ئەڤەژی ڤەدگەڕیت بۆ ئەوێ یەکێ کو ژیاننامەیا خۆدی پەیوەندی د گەل چەند فۆرمێن نێزیک خۆ هەیە وەک "بیرهاتن، رۆژانە، رۆمان، دانپێدان، مێژوو... هتد". دەربارەی پێناسەکرنا ژیاننامەیا خۆدی ڤەکۆلەر "عەبدولعەزیز شەرەف" د بێژیت: ((ژیاننامەیا خۆدی دەقاودەق وەرگێرانا ژیانا مرۆڤییە،

وەکی مرۆڤ د بینیت))(شرف، ١٩٩٢: ٢٧). ئانکو نڤیسکار ژیانا خۆ دەقاودەق ژ کوژیێ خۆ یێ دیتنێ، ب پێنڤیسێ خۆ ڤەدگێڕیت. ڤەکۆلەر "موحەممەد عەبدولغەنی حەسەن" د بێژیت: ((ژیاننامـا خۆدی ئەوە مرۆڤ ب خۆ مێژوویا خۆ بنڤیسیت و کار و ڕویدان و هەوال و شوینوار و ڕۆژێن زارۆکاتی و گەنجاتی و پیراتییا خۆ ل دویڤ گرنگیا ئەوان، تۆماربکەت)) (حسن، ١٩٥٥: ٢٣). واتە نڤیسکار د ژیاننامەیا خۆدیدا کومەکا کار و کریار و سەرهاتییێن خۆ ژ ڕابردوویێ خۆ د ئینیت و تۆماردکەت. کەواتە ژیاننامـا خۆدی ئەوە نڤیسکار بخۆ ب ئەرکێ نڤیسینا ژیاننامەیا خۆ ڕابیت و ژیان و ڕویدان و سەربۆرێن ژێگرتی ژ ژیانا خۆ تۆماربکەت و بیردانک و ڕابردوو تێدا ئالاڤێن سەرەکینە.

٢,٢,٥,٢,٣. تێگەهێ ژیاننامەیا خۆدی:

نڤیسکار دەمێ ژیاننامەیا خۆدی د نڤیسیت، ب تنێ ژیان و سەربۆرێن ژیاننا خۆ یا تایبەت بۆ مە ناڤەگوهێزیت، بەلکو د بیتە بەردەڤکێ چەرخێ خۆژی و چەندین ڕویدانێن ئەوێ قوناغێ تۆماردکەت یا ئەو تێدا ژیایی ((نڤیسەرێ ژیاننامـا خۆدی ئەوا دیتی و گوهلێبووی د نڤیسیت)) (قادر، ٢٠٢٣: ٦٤٩). ب ئەڤی رەنگی بیت نڤیسەرێ ژیاننامەیا خۆدی ب شێوەیەکێ ژ شێوەیان رۆلێ دیرۆکنڤیسی وەردگریت، لێ ژیاننامە چ جاران بۆ مەرەما ناساندن و باسکرنا بویەرێن دیرۆکی نەبوویە و ژیاننامە ژی ناکەڤیتە د ژێرخانەیا بەرهەمێن دیرۆکییدا، نڤیسکار کۆرێ کۆمەلگەها خۆیە و هەلبەت هەر کۆمەلگەهەکێ دیرۆکا خۆ یا تایبەت هەیە و د ناڤ ئەوێ دیرۆکێدا ڕویدان و بارودۆخێن سیاسی، ئایینی، جڤاکی، رەوشەنبیری یێن جودا هەنە لەورا نڤیسکار د میانا نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدا ئەوان ڕویدانان ژی تۆماردکەت، بەلێ سەرباری ئەڤێ چەندێ ((ئەم ژیاننامەیا خۆدی وەک بەڵگەنامەکا مێژوویی نا هەژمێرین، بەلکو ئەو پرەکا هەڤسۆزیی و هەڤالینییە د ناڤبەرا نڤیسەر و خواندەڤانیدا)) (شاکر، ٢٠٠٢: ١٢). واتە نڤیسکار د ژیاننامەیا خۆدیدا، ژیانا خۆ یا تایبەت د نڤیسیت و سەربۆر و سەرهاتی و دەستکەفت و هندەک جاران ژ دەستدانێن خۆ ژی تێدا تۆماردکەت و پشتبەستنەکا تەڤایی ل سەر بیردانکا خۆ دکەت و پێدڤییە پیڤەرێ ڕاستگوییێ تێدا بەرجەستە بکەت. نڤیسکار پێدڤییە گەلەک یێ هشیاربیت چونکی ژیاننامەیا خۆدی ب تنێ ئێکجار د هێتە نڤیسین ((ژیاننامەی خۆدی تەنها یەکجار دەنووسرێتەوە و نووسەرەکەی دەبێ زۆر ئاگاداری ووردەکارییەکان بێت و لێهاتوو بێت، بوویە زۆربەی نووسەرەکان لەو کاتەدا ژیاننامەی خۆیان دەنووسنەوە کە لە پردی ژیان پەریونەتەوە، واتە لە تەمەنێکی کامڵی یان پیری دان و خاوەن ئەزموونی جوراوجورن لە ژیاندا و لە بارەی کوسپەکانی ژیان شارەزاییان لە کەسانی تر زیاترە)) (ئیسماعیل، ٢٠١٠: ١٩).

٢,٢,٥,٢,٤. ژیاننامەیا خۆدی د چارچۆڤەیێ شیعر و پەخشانێدا:

هەر ژ کەڤندا ئەدەب ئامرازەکێ سەرەکیبوو مرۆڤایەتییێ دەربڕێن پێ ژ ناخێ خۆ دکر. د گەل دەربازبوونا دەمی ژانڕ و جۆرێن نوی ژ ئەدەبیاتێ پەیدابوون و بوارێن دەربڕینێ زێدەکرن. شعر و پەخشان ژی ژ ئەوان ژانڕانبوون. شعر ((هندەک پەیڤن ڕامانێن زمانیی بخۆڤە دگرن و ل دەمێ خواندنێ یان گوهداریکرنێ، کارتێکرنێ ل مرۆڤی دکەن)) (أحمد ش.، ٢٠٢٢). یان ((شیعر گوزارشتکردنە لە ئەزموونێک، کە دەربڕینەکان بە شێوەیەکی چڕ کۆ دەکاتەوە)) (مەلازادە، ٢٠٢٠: ٣٦). هەروەسان هندەک ڤەکۆلەرێن دی وەک (ریتشارد هێرد)ـی بنەمایێ چێژ بەخشینێ د شیعرێدا بەرچاڤ وەرگردن ((شیعر هونەرێکە مەبەستی گەورەترین چێژ بەخشینە لە گوێگر)) (رسول، ١٩٨٩: ٢٢).

دەربارەی نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی ل سەر شێوازێ شیعرێ، بوچوونێن جیاواز هەنە. هندەک ڤەکۆلەر وەکو "أحمەد علي آل مریع" د بێژن: ((هونەرێ شعرێ بەرهەڤ نینە گشت لایەنێن ژیانا مرۆڤی بخۆڤە بگریت. مەرجێن ژیاننامەیا خۆدی ل سەر "ژیاننامەیا شعرێ" ناهێنە چەسپاندن)) (حەسەن، ٢٠١١: ٦٣). واتە شعر نەشێت فۆرمەکێ مەزن یێ وەکو ژیاننامێ د ناڤ خۆ دا هەلبگریت. ژ لایەکێدیڤە ئالاڤێن هەردووکان ژێکجودانە ((ژیاننامەیا خۆدی پشتبەستنێ ل سەر ڕاستی و باوەریێ دکەت، لێ شعر پشتبەستنێ ل سەر پێشبینیکرن و شۆپاندن و زێدەروویێ دکەت)) (المغربي، ٢٠٠٦). واتە نڤیسەرێ ژیاننامەیا خۆدی پشتبەستنێ ل سەر ڕاستیێ دکەت، لێ شاعر د نڤیسینا شیعرێدا پشتبەستنێ ل سەر خەیال و شۆپاندنێ دکەت داکو کاریگەریێ ل سەر وەرگری پەیدا بکەت. ئەڤەژی پێچەوانەیی ژیاننامەیا خۆدییە کو پشتبەستنێ ل سەر ڕاستییا ڕویدانا و کەتوارێ هەیی دکەت. ڤەکۆلەر "فیلیپ لوجون" دیار دکەت ((ب هزاران ژیاننامەیێن خۆدی یێن پەخشانکی هەنە، لێ ژیاننامەیا خۆدی یا شیعری هەژمارا ئەوان ژ تبلێن دەستان نابورن)) (لوجون، ١٩٩٤: ١٦). کەواتە دەستهەلاتا ژیاننامەیا خۆدی د بیاڤێ پەخشانێدا پترە ژ بیاڤێ شعرێ. لێ د هەمان دەمدا لوجونی نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی ب شێوەیێ شعری ڕەتنەکرییە، بەلێ نڤیسینا ئەوێ ب شێوەیەکێ بەربەلاڤ د چارچوڤێ پەخشانکیدا پێشچاڤکرییە. دەربارەی ئەڤێ یەکێ ڤەکۆلەر "جورج مای" د بێژیت: ((حەزا نڤیسەران بۆ نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی پتر ژ شیعرێ، پەخشانکییە)) (المغربي، ٢٠٠٦).

ڤەکۆلەر نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی یا شیعری ڕەتناکەن، لێ ئەو دبینن شیعر نەشێت هەمی ڕویدانێن ژیانێ ب هەمی هویرکاتیڤە باس بکەت ((ژیاننامەی شیعری ناتوانێ هەموو ڕووداوەکانی ژیان بە تێر و تەسەل و ووردەکارییەوە بگێڕێتەوە و لە کاتی پەنابردنی بۆ هەلبژاردنی ڕووداو و هەلوێستەکانی ژیانیدا هەرچەند پۆختیش بێت، بەلام بە تەواوی باس لە ژیانی خاوەنەکەی ناکات. بەلکو شاعیر تەنها دەتوانێت ئاماژە و تەلمیح بداتە سەر ژیانی)) (ئیسماعیل، ٢٠١٠: ٤٨). ئانکو نڤیسەرێ ژیاننامەیا خۆدی یا شیعری دەمێ باس ل ڕویدانەکا ژیانا خۆ بکەت، هەکەر ئەو ڕویدان چەند یا کورتژی بیت، نەشێت باسێ هەمی ووردەکاریێن ئەوێ ڕویدانێ بکەت، ب تنێ دێ ب هندەک ئاماژەیێن سەرڤە د سەرڕا بوریت. ئەڤەژی پێچەوانەی ژیاننامەیا خۆدی یا پەخشانکییە. جیاوازییەکادی ئەوە نڤیسەرێ ژیاننامەیا خۆدی یا پەخشانکی ب زمانەکێ ئاشکرا و بێ هێماکاری ڕویدانێن ژیانا خۆ ڤەدگێڕیت، لێ ژیاننامەیا خۆدی یا شیعری پــڕە ژ هێما و تارمابیێ ((ژیاننامەی شیعری پڕە لە تێروانین و هاوکێشەی ڕەمزی ناڕاستەوخۆ)) (ئیسماعیل، ٢٠١٠: ٤٩). زێدەباری ئەڤێ یەکێ پێدڤییە نڤیسەرێ ژیاننامەیا

شیعری پێگیرییێ ب ڕێسایێن شیعرێ وەکو "کێش و ڕیتم و ئاواز"ـێ بکەت.

سەرباری هەبوونا جیاوازییان د ناڤبەرا ژیاننامەیا خۆدی و شیعرێدا، لێ شعر وەکو ژانرەکێ ئەدەبی د هندەک تایبەتمەندیێن خۆدا دگەل ژیاننامەیا خۆدی هەڤپشکە و نڤیسەرێن هەردوو ژانران جهناڤێ کەسێ ئێکێ "من" بکاردئینن و هەردوو پشت ب ڕابردوویی د بەستن ((پەیوەندی نێوانیان لەوەدایە کە نوسەرەکانی ڕاناوی "من"ـی قسەکەری تیا بەکاردێنێ و پشت بە ڕابردوو دەبەستێ)) (ئیسماعیل، ٢٠١٠: ٤٩). د پەخشانێدا ڤەگێرانێژی ڕۆلێ خۆ د هەڤگرتنا هەردوو ژانراندا بۆ نڤیسینا ژیاننامێ هەیە ((ڤەگێران د پلەیەکا بلند یا نەرماتییێدایە و برێکا ئەڤێ تایبەتمەندیێ دشێت گەلەک تەڤنێن خۆ ب حەلینیت داکو هەڤگرتنێ دگەل شعرێ بکەت)) (هیاس، ٢٠٠٨: ١١٦-١١٧). هەروەسا زمانێ ئەدەبی ئامرازەکێ دی یێ هەڤپشکە د ناڤبەرا شعر و پەخشانێدا ((ماددەی یەکەمی شیعر و پەخشان زمانە، لە دەرەوەی زمان، شتێک نامێنێ بە ناوی ئەم دووانە)) (مەلا، ٢٠١٩). کەواتە چ ڤەکۆلەران ب شێوەیەکێ ڕەها نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی ب شێوێ شعری ڕەتنەکرییە، لێ ئەو دیاردکەن بۆ نڤیسینا ژیاننامەیا خۆدی بیاڤێ پەخشانێ بەرفرەهترە و نڤیسەر د پەخشانێدا دەستباڵاترە و دشێت هەمی لایەنێن ژیانا خۆ وێنە بکەت، بەروڤاژی شعرێ کو ب تنێ دشێت هندەک لایەنێن پوخت و دەسنیشانکری یێن ژیانا خۆ بەرجەستە بکەت.

٣. پشکا دووێ: ڕەنگڤەدانا نـۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا:

نوکە ژی د ناڤ بیاڤێ پراکتیکیی یێ ڤەکۆلینا خۆدا، ئەم دێ ل دویڤ پێویستییا ڤەکۆلینێ چەند نموونەیێن نۆستالژیی ژ ناڤ پەرتووکا "چێشتی مجێور" وەرگرین و شرۆڤەکەین:

٣,١. نۆستالژیا تاکەکەسی

٣,١,١. نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ زارۆکاتییێ:

هەژار د تەمەنێ ٨ سالییێدابوو، دەمێ بابێ ئەوی، هەژار بریە گوندێ (سارەوانان). هەژار ماوەیەکێ ژ زارۆکاتییا خۆ ل ئەوی گوندی د ناڤ مالا خالێن خۆ دا دژیت. دایکا هەژاری ب نەخۆشیا سیلێ مربوو، بابێ هەژاری د ترسا ئەوێ چەندێ هەبوو هەژارژی توشی ئەڤێ نەخۆشییێ ببیت، لەورا ژ لایەکێڤە ئەوی بەردەوام هەژار د برە گوندان و د ناڤ سرۆشتێ پاقژدا و حەزدکر کۆڕێ ئەوی د ناڤ ژینگەهەکا فێنک و ساخلەمدا بژیت و ژ ئەڤێ نەخۆشییێ دویرکەڤیت، ژ لایەکێدیڤە ئەوی دڤیا هەژار فێری ژیانا سست و خاڤ یا باژێری نەبیت. ب ئەڤی ڕەنگی هەژار سالۆخدانا ئەوێ قوناغا زارۆکاتییا خۆ د ناڤ سرۆشتێ گوندێ سارەواناندا دکەت و دبێژیت: **((دەورانی منداڵیم، هەر لە پاش نوێژی نیوەڕووە تا تاریکانی ئێوارە، بە پێخاوسی، بەسەر رووتی هەڵدەبەزیم و دادەبەزیم و ژیانی پالشایەتی ڕاستەقینەم بوو، بەڵام نەمدەزانی چەند بەختەوەرم. شەوانیش دوای نان خواردن دەچوومە کوڵان، دەگەڵ منداڵان تا خەو بە لایدا دەربردینەوە، گەمەمان دەکرد)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ١٥)**. ل ئەڤێرێ هەژار بیردانکا خۆ پاشڤە د زڤڕینیت و ل سەر کەنارێن زارۆکاتییا خۆ د ڕاوەستینیت. هەژار ب نیگەرانیڤە ل ئەوان ڕۆژان ڤەدگەڕیت و دیاردکەت ئەوی ژیانەکا شاهانە هەبوو و هەمی دەمێ خۆ ب یاریکرنێڤە د بوراند. بکارئینانا "ژیانی پالشایەتی" و "نەمدەزانی چەند بەختەوەرم" ئاماژەیێن ئاشکەرانە بۆ دروستبوونا نۆستالژیا سەردەمێ زارۆکاتییێ د چێشتی مجێوردا، چونکی هەژار برێکا ئەڤان هەردوو دەستەواژەیان، نیگەرانییا خۆ دیار دکەت و حەسرەتا بۆ ئەوان ڕۆژێن زارۆکاتییێ د خوازیت کو تێدا وەکی پاشان بوو - پاشایەکێ بێ دەستهەلات - و خۆشییەکا ڕاستەقینە ژ ئەوان ڕۆژێن ساڤا وەردگرت. کو ئەڤە بخۆ ژی دانپێدانەکە بۆ کەتوارێ هەیی یێ دژوار و پاشڤەمایێن ڕابردوویەکێ بژارە.

هەژار د تێکستەکا دیدا باس ل زارۆکاتییا خۆ دکەت و دبێژیت: **((قەرەنیاغا لە لای سەروو رۆدەنیشت، متەقی لێ دەرنەدەهات. بەڵام ئێمەی بەدبەخت چی؟ دوو کوڕی و دوو نەوەی و من، لەسەر چۆک دادەنیشتین. هەر کەس ورتەی بهاتایە، لێدان و تێهەڵدانی نۆکەران ئامادە دەبوو. منداڵ وەرە و خۆت ڕاگرە! پتر لە شەش سەعات لەسەر چۆک مەجووڵێ و ورتەت نەیە و ڕێگەی چوونە دەرەوەش نەبێ. ناچاربووم بۆ خۆم بەزمێکم سازدەکرد. هەر کە ئاغا چاوی لێ خافڵ دەکردین، ئاوڕم لە منداڵان دەداو زمانم دەردێنا و لیچم لێ خوار دەکردنەوە. لە پرمەی پێکەنینیان دەدا. دەستبەجێ ئاغا بانگی دەکرد: وەرن بیانبەن! بەر شەق و زللەی نۆکەران دەدران و دەبوو بەگریان و هاوار دەهاتنەوە شوێنەکەی خۆیان. ئاغا دەیفەرموو: حەی بێ حەیاینە! هەرچی نەبێ چاو لە کوڕی مەلا کەن چەند بە شەرم و عەدەبە! خۆ زاتی ئەوەشیان نەبوو بڵێن تاوان لەبن سەری ئەودایە)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢٠)**. هەژار جارەکادی گەشتێ بەرەڤ ڕابردوویی دکەت و ل سەر ئاخا زارۆکاتییا خۆ پـەیا دبیت. باس ل ئەوی دەمی دکەت دەمێ د ناڤ مالا "قەرەنیاغا"یدا و د گەل زارۆک و نەڤیێن ئەوی، د کوچکا ئەویڤە د روینشتین خوار. پێدڤیبوو بۆ دەمێ شەش دەمژمێران ئەو زارۆکە ل سەر چوکا د روینشتی بن و بێ دەنگ بمینن یان دا کەڤنە بەر شەق و زللـەهێن خزمەتکارێن ئاغایی. ئەڤجا هەژار بیریا ئەوان ڕۆژان دکەت و دیار دکەت ئەوی نەدشیا وەکی زارۆکێن دی، بێ دەنگ و لڤین بمینیت. لەوڕا هەر دەمێ بەرێ ئاغای لێ نەبا، ئەوی هندەک لڤین ژ خۆ چێدکرن و کەنییا هەمی زارۆکان دئینا، ژ بەر ئەڤێ یەکێ زارۆک د هاتن قوتان و ل دووماهییێ ژی پەسنا ڕەوشتێ هەژاری د هاتەکرن! هەژار ل تەمەنەکێ دی، ل سەردەمەکێ دی و ل قوناغەکا دی یا ژیانا خۆ دا ئەڤان بیرهاتنێن زارۆکاتییێ ل بیردئینیت و حەسرەتا بۆ ئەوان دەمێن خۆش د خوازیت کو د ئەوان ڕۆژاندا هەمی هیڤیا هەژاری و هەڤاڵێن وی ئەوبوو یاریەکا ژ د زیڤە بکەن و خۆشیەکێ پەیدا بکەن. یان لڤینەکا ڤەشارتی ئەنجامبدەن و کەنییەکا نهێنی پەیدا بکەن. لێ نوکە و ل دووماهییا تەمەنیی، ئەڤ خۆشیا سەرەتایی ژی ب دەست هەژاری ناکەڤیت، لەوڕا دەمێ بیردانکا ئەوی، شەریتا زارۆکاتییا ئەوی دزڤڕینیت، ئەو ژ دەمێ نوکە بەرەڤ ڕابردوویی دچیت، بەرەڤ کولان و گەڕەکێن بەرتەنگ دچیت، بەرەڤ یاریکرن و سادەییا زارۆکاتییێ دچیت و ب بیرئینانا ئەوان ڕۆژان بەختەوەر دبیت، لێ د هەمان دەمدا خەمگین و نیگەران دبیت، چونکی ئێدی نەشێت دەستێ قەدەرێ د ناڤ دەریایا ژیانێ ب هەلینیت، و ئەوێ زارۆکاتییێ بۆ ئەوی ڤەگەڕینیت. لـەوڕا نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ زارۆکاتییێ دروست دبیت.

٢,١,٣. نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ سنێلەیی و گەنجاتییێ:

هەژار سەبارەت زڤڕین بۆ سەردەمێ سنێلەیی و گەنجاتییا خۆ دبێژیت: ((**لەو سەردەمانەشدا وەک دەڵێن خەریکی خۆناسین و بۆربوون بووم. دڵم چووبووە سەر کیژێک کە عەرز و عاسمانی لە بیر بردبوومەوە. قەت لە بیرم نەدەچوو، گڕی چرام دەدی، گوێم لە دەنگی خۆش دەبوو، چاوم دەبڕیە ئەستێرەی عاسمان، مانگ، دەسبەجێ دیداری ئەوم دەهاتە بەرچاو. ئاخم هەڵدەکێشا و فرمێسکم دادەباری. قەت وورەی ئەوشم نەبوو پێی بێژم تۆم خۆش دەوێ، چونکە ئەو زۆر نازدار و بابی دەوڵەمەند و من فەقیربووم)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢١)**. هەژار د ئەڤێ تێکستێدا بیربیا رۆژێن سنێلەییا خۆ دکەت دەمێ تێدا عاشقی کچەکێ بووی و ئەوێ کچێ هزر و بیرێن ئەوی داگیرکرین. هەژار ئاراستەیێ هزرا خۆ بەرەڤ سنێلەییا خۆ دزڤرینیت و بۆ ئەوان رۆژان نیگەران دبیت و حەز دکەت دووبارە ئەوان رۆژان ڤەگەڕینیت و د ناڤدا بژیت، بەلکو ئەڤجارە بشێت یارا خۆ ب دەستڤە بینیت، لێ تەمەن یێ ل قوناغێن دووماهییێ، مێێن پیراتییێ، یێن شوین بووین، ئاڤاهییێ ساخلەمییێ یێ وێرانبووی، نویژەنکرن ژی دربەکە ژ خەیالێ. لەورا هەژار حەسرەتا بۆ ئەوان رۆژان د خوازیت کو هەمی جیهانا ئەوی، ئەو کچە بوو. چونکی دزانیت د ئەڤی ژیێ مەزندا ئێدی نەشێت سنێلەییا خۆ بزڤرینیت و ب هەمی هەستێن خۆڤە عەشقەکا هوسا ب ئافرینیت. تێکستا (لەو سەردەمانەشدا خەریکی خۆناسین و بۆربوون بووم) نیشانەیێن روون و زەلال بۆ پەیدابوونا نۆستالژیایا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ سنێلەیی و گەنجاتییێ.

٣,١,٣. نۆستالژیا خەم و نیگەرانی و دویرکەفتن ژ یارێ/مەعشوقێ:

هەژار دەربارەی خەم و نیگەرانی و دویرکەفتن ژ یارێ دبێژیت: ((تەمەنم دەبوو یازدە ساڵ کیژێکم خۆش دەویست. بە بێ ئەوە هیچ لە لای دلبەر بدرکێنم. دە پاڵ خۆمدا دەسووتام و پیاو هەق بڵێ ئەو دلدارییە زۆر دڵنەرم کردم و هەست و بیری ناسکی فێرکردم. دلدارییەکی زۆر پاک بوو. هەرچەندە دلبەرەکم لە پاش زۆر ساڵان هەستی پێ کردو رووی خۆشی نیشاندام، بەلام فەرقی دارایی ماڵی باوکی ئەو و باوکی من نەیهێشت پێک بگەین و بەرهەمی هەمووو گریان و دڵ دۆراندن لە یەک-دوو ماچ تێنەپەڕی و بۆ یەکجاری لێک دیدار ئاخرەت بووین و ئێستاش بە پیری تا وە بیرم دێتەوە، ئاخێکی ساردی بە دوودا دەنێرم)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٣٩). د ئەڤێ تێکستێدا هەژار د پیراتییا خۆدا نۆستالژیا یارەکێ دکەت کو د تەمەنێ یازدە سالییێدا لێ عاشق ببوو، لێ ئەوی دانپێدان ب عەشقا خۆ نەکربوو. پشتی چەند سالان یارا ئەوی هەست ب ئەڤینا هەژاری کر و دلێ خۆ بۆ ئەوی ڤەکر، بەلێ ئەنجامێ ئەوێ هەستپێکرنێ ژی وەکهەڤیی چنەهییێ بوو، چونکی هەڤسەنگییا دارایی د ناڤبەرا ماڵا هەژاری و ماڵا یارا ئەویدا نەبوو، ئەڤەژی بۆ ئەگەرێ خەم و ئازار و رۆندک باراندن و هەڤنەگەهشتنێ و بۆ دووماهیکجار، ژێکجودابوون و ئەوێ عەشقا تەمامنەبوویی هەتا د پیراتییا هەژاری ژیدا، هێشتا کارتێکرنا خۆ ل سەر دەروونێ ئەوی هەیە، لەورا ل ئەڤی تەمەنێ درەنگ ژی، هەژار ب خەم و نیگەرانیڤە ل ئەوان رۆژان د زڤڕیت و د نوکەیا خۆ ژیدا خەمێن عەشقەکێ هەلدگریت هێشتا نەهاتییە ژبیرکرن و ب هەمی هەستێن خۆڤە دەربرینێ ژێدکەت و ئاخینکا بۆ رادهێلیت و حەسرەتا بۆ د خوازیت. چونکی ئەگەرێ نەگەهشتنا ئەوان - سەرباری تەمەنێ هەژاری یێ بچویک - لاوازییا مالا ئەوی یا دارایی بوو. ب ئەڤێ رەنگی هەژار بۆ دەرکرنا خەم وحەسرەتێن خۆ بۆ یارەکێ پەنایێ بۆ نۆستالژیایێ دبەت و دەقەکێ نۆستالژیی دروست دکەت.

٤,١,٣. نۆستالژیا خەم و غوربەتا ڤەگەڕیان بۆ نیشتیمانی:

هەژار سەبارەت خەم و غوربەتا ڤەگەڕیان بۆ نیشتیمانی دبێژیت: ((**ماڵەکان زۆر رووت بوو. هەر حەسیری لێ راخرابوو. جۆلایەکمان دیتەوە جلە کۆنی بۆ ریشاڵ ریشاڵ کەین و بە تەشی بۆی بادەین. کۆنە پاتۆل و کراس و هەر جۆرە کۆنەیەکمان باریک دادڕی و جۆلا دوو بەرەی میتر لە میترونیودا بۆ تەنین. سەکۆیەکی دەوراندەور لە وەتاغەکەمان بوو، لە سەر وێم راخستن. گوتم "جێگەی میوانە جێ گەورەکانە" بەڵام ئەوەی خراپ بوو کە داوەکانمان دەناسییەوە: "ئەوە داوی پاتۆڵی خۆمە! ئەو هی کراسی تۆیە! ئەوە و ئەوە و....)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢٠٣)**. هەژار د ئەڤێ تێکستێدا ب حەسرەتڤە ئەوان رۆژێن سەخت یێن ئاوارەبوونا خۆ ل رۆژئاڤایێ کوردستانێ ل بیردئینیت. دیار دکەت کو خانیێ ئەوی ب تنێ ب حێسیرا رائێخستیبوو. دەمێ ئەوی ڤیای مالا خۆ ب رائێخیت قەستا تەشیرێسەکێ کر و جل و بەرگێن کەڤن یێن خۆ و خێزانا خۆ - ئەوێن خەلکێ بۆ ئەوان ئینایێن - رادەستی تەشیرێسی کرن داکو دوشەکەکێ بۆ ئەوان ژێ دروست بکەت. دوشەک هاتە دروستکرن و ل ژوورا مێهڤانا هاتە رائێخستن، لێ هەر مێهڤانەکێ ل سەر ئەوێ دوشەکێ روینشتبا، ئەو پەروکە د نیاسی ئەوێن ئەڤ دوشەکە ژێ هاتینە رستن! لەورا د گوتنە ئێکودوو ئەڤە داڤا پەنتەرۆنێ منە، ئەڤە پارچەیەک ژ کراسێ تەیە و... هتد. ل ئەڤێرێ هەژار هەست ب ژ شکەستنەکا مەزن د ناخێ خۆ دا دکەت. گەلەک بۆ ئاوارەیی و هەژارییا خۆ خەمگین دبیت، بیربیا رۆژێن زێدێ خۆ یێ رەسەن دکەت کو تێدا خۆدان مال و سامان و هەر تشتبوو. لێ ل پێناڤ ئازادییا گەلێ خۆ یێ نەچاربوو ب ئاوارەبوونێ رازی ببیت. ئەڤجا هەژار بۆ کاودانێن خۆ خەمگین و نیگەران دبیت، حەسرەتا بۆ نیشتیمانێ خۆ یێ ئێکێ د خوازیت و حەزا زڤڕینێ د ناخێ ئەویدا پەیدا دبیت. لەورا ئەڤ خەم و نیگەرانی و حەزا زڤڕینێ چارچوڤەیەکێ نۆستالژیی دروست دکەت.

د تێکستەکا دیدا هاتییە: ((**من ئەگەرچی هەمووو ژیانی خۆم دۆڕاندبوو، بەڵام دەمگوت خەڵکی سابڵاغ لێم روونە ئەو هەمووو ماندبوو بوون و ژیان بە فیرۆ چوونەی منیان هەر لەبەر چاوە و رەنگە زۆرم حورمەت بگرن. بەلام تەواو پێچەوانە بوو. هیچ کەس نەیدەوێرا تەنانەت جوابی سڵاویشم بداتەوەو چەند کەسێک وەک "سەعیدخانی هومایون" و "خاڵەمین"، "یووسف ئەورامی" جاری وا بوو دەهاتن سەریان دەدام. تووشی کەسانێک دەبووم لە سەر خەیابان، دۆستی قەدیمی بوون، بە چاو سڵاویان دەکرد و زوو تێدەپەڕین. هەمووو کەس لای وابوو هەر ئەم رۆژانە من ئیعدام دەکرێم و ئەوانیش بە تۆمەتی سڵاو لە من کردن، تووشی بەڵا دەبن. بە راستی زگم بەوانەش دەسووتا. هەر پێم خۆش بوو زوو سابڵاغ بەجێ بێڵم. شتێکیش کە زۆر لەبەر دڵم گران**

هات. دەمدی هیچ سابڵاغیەک خۆ بە کورد زانینی لە بیر نەماوە. هیچ وەکو کوردستان نەدەهاتە بەرچاو...)) (هەژار/۱، ۲۰۰۷: ۲۰۳). هەژار ل ئەڤێرێ بیردانکا خۆ پاشڤە د زڤڕینیت بۆ ئەوان ڕۆژێن تێدا دووبارە زڤڕییە مهابادێ. پشتی نسکۆیا شۆڕەشا ئەیلۆلێ و چەکدانانا پێشمەرگەیی، ئاوارەبوونا هەژاری ب دووماهیک دهێت و د گەل بارزانی و چەند سەرکردەیێن دی دووبارە د زڤڕیتە ناڤ ئاخا ڕۆژهەلاتێ کوردستانێ ل باژێرێ مهاباد. هەژار ب دلەکێ شکەستی و بێ ئومێدڤە ڤەگەڕیابوو، ئەوی هزردکر زڤڕینا ئەوی بۆ مهابادێ دێ دلشکەستن و بێ ئومێدیا ئەوی، ب ڤیان و حەزژێکرن و ڕێزگرتنا خەلکێ مهابادێ بۆ هێتە قەرەبووکرن. هەژاری هزردکر ژ بەر خەباتا ئەوی چەندین سالە د ناڤ شۆڕەشا کوردیدا و د گەل ئاوارەبوونا ئەوی یا پتری ۳۰ ساڵان ڤەکێشایی، کەڤنە هەڤال و کەسوکار و خەلکێ مهاباد هەمی دێ پێشوازییەکا گەرم لێکەن، لێ بابەت ب تەمامی بەروڤاژیبوو. چونکی دەمێ هەژار دووبارە زڤڕییە زێدێ خۆ یێ ڕەسەن کو مهابادبوو، خەلکێ ئەوێ هەر ژ نیاس و کەسوکار و کەڤنە هەڤالێن ئەوی، هەمی ژێ د ڕەڤین و ژ بەر ڕژێما ئێرانێ یا ئەوی سەردەمی کەسێ نەدوێرییا تێکەلییا هەژاری بکەت یان سەرەدەنا ئەوی بکەت یانژی ل سەر ڕێکان سلاڤی ئەوی بکەت. هندەک کەسان ب تنێ ب ئاماژەیێن چاڤان سلاڤی ئەوی د کرن و ژێ د بورین. ئەوان هزر دکر ل نێزیک هەژار دێ هێتە سێدارەدان و هەکەر ئەوانژی سلاڤ و تێکەلی د گەل خەباتکەرەکێ دێرینێ وەک هەژاری هەبن، دێ ئەوژی توشی بەلایێ بن، لەوڕا هەمییان خۆ ژێ دویر دکر و کەسێ تێکەلی و سەرەدانا ئەوی نە دکر ب تنێ دوو سێ کەس نەبن. تشتەکێ دیژی هەژار دلگران دکر، ئەوژی ئەوبوو خەلکێ مهابادێ ئێدی کەسێ خۆ وەک کورد نەددیت و کوردینییا خۆ ژبیرکربوون. ئەو مهابادا ڕۆژەکێ ژ ڕۆژان کۆمارا کوردستانێ لێ هاتییە دامەزراندن، نوکە ب هیچ رەنگەکێ وەکی کوردستانێ نە دهاتە بەرچاڤ. ئەڤ چەندە هەمیی بوو ئەگەر هەژار د ناڤ وەلات و باژێڕ و زێدێ خۆ یێ ڕەسەندا، هەست ب خەریبی و غوربەتێ بکەت و د ناڤ وارێ خۆ دا هەست ب نامۆبوونێ بکەت. ئەڤجا هەژار ژ بەر ئەڤێ یەکێ خەمگین و نیگەران دبیت، حەسرەتا بۆ وارەکێ د خوازیت کو ڕۆژەکێ ژ ڕۆژان وارێ ئەویبوو، تێدا خودان کەسوکار و هەڤالبوو و هەر کەسێ ئەو د نیاسی و تێکەلییا ئەوی دکر، لێ مخابن نوکە تێدا بوویە کەسەکێ بیانی و چ سیمایێن کوردایەتییێ ل ئەڤی باژێڕێ کوردی ناهێنە دیتن. هەستکرنا هەژاری ب غوربەت و نامۆبوونێ د ناڤ باژێڕێ مهاباددا بوویە ئەگەر نۆستالژیا خەم و غوربەتا ڤەگەڕیان بۆ نیشتیمانی بەرجەستە ببیت. چونکی هەژار حەسرەتا د خوازیت و حەز دکەت دووبارە بزڤڕیتە مهابادەکێ کو مهابادا جاران بیت و کەس خۆ ژ ئەوی دویر نەکەت و باژێڕێ ئەوی ڕۆخسارێ کوردینییێ پێڤە دیار بیت.

٣,١,٥. نۆستالژیا خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن و ژ دەستدانا ئازیزان وەک "ئەندامێن خێزانێ و هەڤال":

هەژار سەبارەت خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن و ژ دەستدانا ئازیزان دبێژیت: **((کاک هێمن، ناچار هاتە مەهاباد و خۆی دایە دەست دەولەت. لە ١٩٨٦ بە سەکتەی قەلبی مرد. بە ڕاستی بە مەرگی هێمن خۆم زۆر بە تەنیا هەست دەکەم)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٥١٣).** هەژار د ئەڤێ تێکستێدا باس ل ژ دەستدانا هەڤالەکێ نێزیک دکەت، ئەوژی هێمن موکریانی بوو. هەژار و هێمن هەڤالێن زارۆکاتییێ بوون، د ناڤ حوجرە و مزگەفتاندا پێگڤە خوێندکاربوون، ل سەردەمێ کۆمارا کوردستانێ هەردوو ب شاعرێن کۆمارێ هاتبوون ناڤکرن. د ماوەیێ خەباتا هەژاریدا ل باشوورێ کوردستانێ، هێمن بۆ ماوەیەکێ د چیتە دەڤ ئەوی ل چیایی، ب کورتی ئەو جێمکبوون، لێ ژ دوو دایکێن جیاواز. مرنا هێمنی بۆ هەژاری خەمەکا مەزنبوو و پشتی مرنا ئەوی، هەژار د تنێبوونەکا مەزندا دژیا و د ژیانا خۆ دا هەست ب ڤالەهییەکێ دژیانا دکر، ژبلی هێمنی ب چ کەسێن دی نە دهاتە پڕکرن. لـەوڕا هەژار زۆر خەمگین دبیت و حەسرەتا بۆ ژ دەستدانا هەڤالەکێ نێزیک و ئازیز د خوازیت و ب مرنا ئەوی هەڤالێ خۆشتڤی هەست ب تنێبوونێ دکەت. هەژار بیریا هەڤالینیا هێمنی دکەت و ئەڤ گوتنا ئەوی (بە مەرگی هێمن خۆم زۆر بە تەنیا هەست دەکەم) بەڵگەیەکا ئاشکرایە بۆ بەرجەستەبوونا نۆستالژیایا خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن و ژ دەستدانا ئازیزان.

هەژار د تێکستەکا دیدا ب ئەڤی رەنگی نۆستالژیایا هەڤالەکێ خۆ دکەت **((چەند جار ناوی "عەبدوڵڵا کانی مارانی"یم گوتووە. لە دوای هاتنەوەم لە سووریا کەس وا دۆستم نەبووە. هەمیشە پێکەوە بووین و تەنانەت پوولی من لای ئەو بوو کە بۆم خەرج کا. زۆر جار دەیگوت: من دەچمە خاریج بۆ دوکتورا وەرگرتن، خەمم نییە چونکە تو برای بە ڕاستمی و ئاگات لە منداڵی من دەبێ، هەر وەک منیش بۆ تۆ وام. بە ڕاستی زۆرم دڵ پێ خۆش بوو)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٣٢٤).** هەژار د ئەڤێ تێکستێدا پاشڤە د زڤڕیت بۆ ئەوی سەردەمێ ئەو تێدا ژ ڕۆژئاڤایێ کوردستانێ زڤڕی و هەڤالەکێ خۆ یێ دێرین ب ناڤێ "عەبدوڵڵا کانی مارانی" ل بیردئینیت و دیار دکەت پشتی زڤڕینێ ژ ڕۆژئاڤایێ کوردستانێ کەس وەک عەبدوڵڵایی هەڤالێ ئەوی نەبوویە. هەژار ئاماژێ د دەتە ئەوێ هەڤالینیا موکم و تێر باوەری ئەوا د ناڤبەرا ئەوی و هەڤالێ ئەوی یێ دێریندا هەیی کو هەردوو بۆ هەڤدوو مینا برایانبوون و هەڤالینییا ئەوان ب داڤەکا بهێز یا باوەرییێ هاتبوو گرێدان. بەڵگە ژی ل سەر ئەڤێ چەندێ ئەوە هەژاری ژ باوەری پارەیێن خۆ ڕادەستی عەبدوڵڵایی کربوون، عەبدوڵڵاییژی د گوتە هەژاری بۆ خواندنا دکتۆرایێ ئەز دێ قەستا دەرڤەیی وەڵاتی کەم و دزانم دێ چاڤێ تە ل خێزانا من بیت و ئەو ب هەبوونا تە دێ ب خۆدان بن چونکی تو برایێ من یێ ڕاستەقینەیی. ئەڤجا هەژار پاشڤە دزڤڕیت، د ئەڤێ پاشڤە زڤڕینێدا بیرییا هەڤالەکێ وەفادار دکەت و بۆ دویرکەفتا ئەوی نیگەران دبیت و حەسرەتا بۆ ئەوان ڕۆژان د خووت، دەمێ هەردوو پێگڤە و نێزیکی هەڤ و ڕۆژێن ئەوان ب هەڤالینییەکا تێر باوەری پڕ د بووین. ئەڤ بیرئینان و حەسرەتا هەژاری دبیتە هوکارێ بەرهەمئینانا دەقەکێ نۆستالژیی د "چێشتی مجێور" دا.

٣,١,٦. نۆستالژیا شارێ نموونەیی/یۆتۆپیا:

هەژار د تێکستەکێ دا بیرییا شارەکێ نموونەیی دکەت و دبێژیت: **((زۆر بە ناشکوری ناڵێم، لەم کوردستانەی ئێمەدا گەورەیی بە میراتە نەک بە هونەر و جەوهەر)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٩٤).** هەژار د ئەڤێ تێکستێدا برینەکا کویر د ناڤ واقعێ کوردیدا دەستنیشان دکەت. ئەو برینا ساڵەها ساڵە جڤاکێ کوردی ژێ د ناڵیت و بوویە ئەگەر مرۆڤێ زانا و پەندیار

بچویک و بێ بها ببیت، و مرۆڤێن دەولەمەند و ساماندار بهێنە پیرۆزکرن. هەژار ب شێوەیەکێ نەراستەوخۆ نۆستالژیا شارەکێ نموونەیی دکەت کو بهایێن مرۆڤی تێدا پاراستی بن. د ئەوی شاریدا بهایێ هەر مرۆڤەکێ ب هونەر و گەوهەر و زانینا ئەوی بهێتە پیڤان، نەک ب سامان و میراتی. ئەو د شوپاندنا ئەڤی شارێ نموونەییدا حەز دکەت جڤاکەکێ کوردی دویری پیڤەرێن مادیەتێ ئاڤا ببیت، جڤاکەک بیت رۆحا هونەر و زانستی تێدا رەنگڤە بدەت، لەورا هەژار بۆ جڤاکێ هەیی یێ کوردی - ل ئەوی سەردەمی - دلگران دبیت و حەسرەتا بۆ نەزانینا ئەوێ د خوازیت و خەونان ب جیهانەکا باشترڤە دبینیت و د میانا دەقەکێ نۆستالژییدا، ئەوێ جیهانا نموونەیی دروست دکەت.

٣,١,٧. نۆستالژیا خەم و حەسرەتێن پیری و ترس ژ مرنێ:

هەژار دەربارەی خەم و حەسرەتێن پیری و ترس ژ مرنێ دبێژیت: **((لەوانەیە پێت سەیر دەبێ کە چۆن تاقە پیاوێک سی ساڵ لە ئاوارەییدا ئاوا هەڵیکردووە و ئێستاش بە پیری و بە تەمەنی شێست و چوار ساڵی ڕایدەبوێرێ و نازانێ کام ڕۆژ دنیا بەجێ دێڵێ)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٩).** د ئەڤێ تێکستێدا دیاردبیت کو هەژار دزانیت رۆژێن گەنجاتییا ئەوی ئاڤابوون و پیراتییێ دەستهەلاتا خۆ یا ل سەر مەملەکەتا تەمەنێ ئەوی راگەهاندنی. هەژار دەمێ ئەڤان پەیڤان بۆ کۆرێ خۆ "خانی" ئاراستە دکەت، ئاماژێ ب هەرسێ دەستەواژەیێن "پیری" و "شێست و چوار ساڵی" و "نازانێ کام ڕۆژ دنیا بەجێ دێڵێ" دکەت، ئەڤ هەرسێ دەستەواژەیە ئاماژەیێن نهێنی یێن ترسا هەژاری ژ مرن و پیراتییێ دیار دکەن. ب تایبەت دەستەواژەیا سێیێ کو ترسەکا مەزن ژ ناڤ ناخێ هەژاری د رێژیتە سەر ئەڤان پەیڤان، لـەورا هەژار د میانا ئەڤان پەیڤاندا حەسرەتا بۆ تەمەنێ بوریی د خوازیت و ژ نێزیکبوونا مرنێ خەمگین و نیگەران دبیت و ترسا ئەوی ژ مرن و پیراتییێ، بوویە ئەگەرەکێ سەرەکی بۆ بەرهەمئینانا تێکستەکێ نۆستالژیی.

٣,١,٨. نۆستالژیا ڤەگەریان بۆ ناڤ سرۆشتی:

هەژار د میانا خەباتا خۆ دا ل چیا و گوند و باژێرێن باشوورێ کوردستانێ گەلەک دیمەنێن جوان یێن سرۆشتی د دیتن و پێ داغبار دبوو، هەروەک ئەو بخۆ دبێژیت: **((وڵاتی خۆشناوەتی بە تایبەتی لە پاییزاندا هەموو دێهاتی پڕە لە هەنار و هەنجیر و هەرمێ و سێو و هەموو بەرێکی دار و هەموو جۆرە ترێیەک. بە ڕووکاری زێوەدا دەچووین، چ دیمەنێک؟ بێنە بەرچاوت بە هەزاران دار هەنار لە ساردی پاییزدا گەڵای زەردێکە وەک زێڕی بێ خەوش. گەڵای مێوە ڕەز سوورە و لە هەناران هاڵاوە. خودا تابلویەکی نەخشاندووە هەموو هونەرمەندی دنیا گێژ دەکا)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٣٩٠).** هەژار باس ل سرۆشتێ جوان یێ دەڤەرا خۆشناوەتی دکەت و تابلۆیێ ئەوێ ب پەیڤان دکێشیت و ب بیرهاتنان رەنگ دکەت. هەژار بیریا پایزا جادوویی یا دەڤەرا خۆشناوەتی دکەت و ب دیمەنێن ئەوێ یێن سرۆشتی مەندەهۆش دبیت، بکارئینانا دەستەواژەیا (خودا تابلویەکی نەخشاندووە هەموو هونەرمەندی دنیا گێژ دەکا) ئاماژەیەکا زەلالە بۆ ئەڤێ مەندەهوشییێ. لـەورا دەمێ هەژار ئەڤان بیرهاتنا د هزرا خۆ دزڤرینیت، بۆ دەمێ نوکە و سرۆشتێ نوکە یێ ئەو د ناڤدا دژیت دلگران دبیت و حەز دکەت دووبارە بزڤریتە د ناڤ سرۆشتێ دەڤەرا خۆشناوەتیدا و د ناڤ ئەوێ تابلۆیا خودایدا بژیت. ب ئەڤی رەنگی حەسرەتێن ئەوی ل سەر رۆخسارێن پەیڤان ئاشکرا دبن و دەقێ ئەوی سیمایەکێ نۆستالژیایی بخۆڤە دگریت.

هەژار د تێکستەکا دیدا دبێژیت: **((هەر کە زستان و بەفر نەما، دەشتی دەوروبەرمان - کە هەمووشی جەنگەڵی چوغور بوو - بەهەشتێک بوو بە هەموو مانا. دار هەموو سەرپیان لە عاسمانێ، دەر و دەشت دارماڵ لە وەنەوشە و سوێسنی زەرد و سوور و گوڵی هەمە ڕەنگە. ئیتر سەر لە بەیان و ئێواران و پاش شێوخواردن تا دەمی نوستنان، لە ناو جەنگەڵ و دەشت دەگەڕاین و خۆشمان ڕادەبوارد)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢٦٧).** هەژار برێکا ئەڤێ تێکستێ شیایە نۆستالژیەکا وەسا دروست بکەت، خواندەڤان ب ئاسانی هەست ب دەروونێ ئەوی بکەت و هاژ دەنگێ خەم و ڤیغانێن دلێ ئەوی هەمبەر سرۆشتی هەبیت. ئەڤجا هەژار د پیراتییا خۆ دا بەرەڤ بیرهاتنێن کەڤن دزڤریت، بەرەڤ ئەوان رۆژان دچیت دەمێ ئەو یێ نەساخ و ل نەخۆشخانەیا "گێرتسن" ل رووسیا چارەسەری وەردگرتی. د ئەڤێ بیرئینانێ دا هەژار بیریا ئەوێ بەهەشتا سرۆشتی دکەت، ئەوا دورمانێن نەخۆشخانەیێ ب دارستان و گوڵێن رەنگاورەنگ دورپێچکرین و ئەوی هەر ژ سپێدێ و هەتا دەمێ نڤستنێ، دەمێ خۆ د ناڤدا د بوراندی و ئەو سرۆشتە بۆ ئەوی مینا چارەسەرییەکێ بوو. ئەڤجا هەژار د ئەڤێ بیرئینانێ دا حەسرەتا بۆ ئەوێ بەهەشتا جاران د خوازیت و حەز دکەت دووبارە بەرەڤ ئەوی سرۆشتی برڤریت و د ناڤدا بژیت. لـەورا دووبارە ئەوی سرۆشتی و بیرهاتنێن ئەوی سەردەمی د خەیالا خۆ دا د ئافرینیت و نۆستالژیا ڤەگەریانێ بەرەڤ سرۆشتی د تێکستا ئەویدا بەردەست دبیت.

٣,٢. نۆستالژیا گشتی:

٣,٢,١. نۆستالژیا رویدان و بیرەوەرێن مێژوویی:

چێشتی مجێور یا پڕە ژ رویدان و بیرەوەرێن مێژوویی، چونکی ئەو سەردەمێ هەژار تێدا ژیایی، سەردەمەکێ تژی خەبات و هەڤرکیبوو و قوناغەکا گرنگ ژ مێژوویا کوردستانێ د ئەوی سەردەمیدا هاتییە وێنەکرن. هەژار باس ل بیرەوەرییەکا مێژوویی دکەت و دبێژیت: **((ئەو هجوومە کرا و دەوڵەت زۆر پیس شکا. لەشکری سووریاش هاتبووە یاریدەی لەشکری عیراق و شەڕی دەگەڵ دەکردین. هجوومێکی زۆر گەورەی دیکەی حکوومەت لە لای مێرگەسوورەوە کرا. شەڕی تەن بە تەن و بە نێزە قەوما. لەو شەڕەدا لە سەدان سەرباز و ئەفسەر، سەد و چوار کەلاکە جاش لە مەیداندا بەجێ مابوو. ئیتر لەو شەڕەوە دەوڵەت کەوتە پاشەکشە و زمان لووسی کە با گفتوگۆی ئاگربەس بکەین)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٣٨٧).** هەژار د ئەڤێ تێکستێدا رویدان و بیرەوەرییەکا مێژوویی یا گرنگ ل بیردئینیت، بیردانکا خۆ بەرەڤ سەردەمێ ئەوان شەرێن ل دەڤەرا بارزان د هاتینەکرن، دزڤرینیت. ل ئەوی دەمی لەشکەرێ عێراقێ ب هاریکارییا لەشکەرێ سووریا هێرشەکا مەزن ئینا سەر هێزێن پێشمەرگەیی. د ئەڤی شەریدا هەژار ژی پشکداربوو. د ئەڤێ بیرەوەرییا مێژوویيدا پێشمەرگەیی سەرکەفتنەکا مەزن تومارکر و لەشکەرێ هەردوو وەلاتان ل هەمبەر پێشمەرگەیی شکەستن. هەژار د ڤەگێرانا ئەڤێ بیرەوەرییا مێژوویيدا نۆستالژیا خەبات و سەرکەفتنێن پێشمەرگەیی دکەت. هەژار د ساخکرنا ئەڤێ

بیرەوەرییێ د هزرا خۆ هەست ب شانازییێ دکەت هەمبەر ئەوان ڕۆژێن ئەوی و هەڤالێن ئەوی یێن پێشمەرگە شیایین بەرسینگێ مەزنترین هێرشا دۆژمنی بگرن و ئەوان بشکێنن. ئەڤ بیرەوەرییە ژی ل سەر لاپەڕێن "چێشتی مجێور" د چارچوڤەیێ دەقەکێ نۆستالژییدا رەنگڤەدایە.

٢,٢,٣. نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ داستان و ئەفسانەیان:

هەژار دەمێ ل ڕۆژئاڤاییێ کوردستانێ ئاوارە دبیت، ڕۆژەکێ دچیتە گەڕیانەکێ ل "عێن دیوەرێ"، پاشی د چیتە هەردوو باژێڕێن جزیر و بۆتان. ئەڤ گەڕیانە دبیتە هوکارێ دروستبوونا نۆستالژیایێ، هەروەکو ئەو بخۆ دبێژیت: **((محێدین حاجۆ "کوڕی یووسف حاجۆ" هاتە ماڵ**

- سەیدا! نایەی بچینە گەڕانێک؟ بەهارێکێ خۆشە.

- بۆ کوێ؟

- دەچینە "عێن دێوەرێ"

شەو تا پاش نیوەڕۆی بەیانی لەوێ ماین. گوتیان با بچینە شاری جزیر و بۆتان. گەینە بەستێنی شاری جزیر. کوردێکی بە تەمەن هاتە لامان، خەلکی شار و زۆر شارەزابوو. بە ئیشارەتەوە بۆی گوتین: ئەوە کۆشکی بەڵەکە کە ماڵی میرانی جزیر بووە. ئەو کانی و ئاوە گردی پشت ماڵانە "کانی قەستەلێ"یە کە جێ ژوانی مەم و زینان بوو. بە هۆوە دەڵێن "نێزگزان". ئەو دەشتۆکە "وەستان". و ئەو ئاقارە "هۆمەران" و ئەولاتری "مەیدان"ـی ناوە... لەپڕ دڵم گەرم داهات، ڕامکرد. چوومە ناو کۆنە قەبرستانێکەوە، سەرم بە کێلێکەوە نا و گریام، ئەمما گریان. لەو دەمەدا کە پیاوە جزیرەییەکە ناوی شوێنەکانی دەگوت، کەوتە دڵمەوە من دوێنی لە تەرجەمەی مەم و زین بوومەوە. تو بڵێی خانی لە تەرجەمەکەم ڕازی بووبێ و لە پاداشتا ئەو سەفەرەی بۆ ڕێک دابم؟ کە شارە خۆشەویستەکەی، لانکی دڵداری مەم زینانم نیشان دا؟ ڕەنگە وابێ)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢١١-٢١٢).
هەژار د گەڕیانا خۆ دا سەرەدانا گەلەک جهان دکەت ژ ئەوان جهان ژی "کانی قەستەلێ" ل باژێرێ جزیرێ، کو جهێ دیدار و ژڤانێن مەم و زینێ بوو. هەژار د ئەوان ڕۆژاندا ژ وەرگێڕانا شاکارا ئەحمەدێ خانی "مەم و زین"ـێ ژ زارێ کرمانجی بۆ سەر زارێ سۆرانی ب دووماهی هاتبوو. لەورا دەمێ چاڤێن ئەوی ب شوینوارێن هەردوو پالەوانێن ب ناڤودەنگترین داستانا کوردی د کەڤن، خۆ ل بەر ناگریت، ژ هەڤالێن خۆ دویردکەڤیت و دچیت د ناڤ گۆڕستانەکا نێزیکدا، سەرێ خۆ د ئێخیتە کێلییا گۆڕەکێ و گەلەک د گریت. هەژاری د هزرا خۆدا د گوت ئەڤە ئەو پاداشتە ئەوێ خانیی هەمبەر وەرگێڕانا مەم و زینێ پێشکێشی من کری. ئەڤجا دەمێ هەژار ئەڤان ڕێزان دنڤیسیت، خەم و حەسرەتا خۆ وێنە دکەت و تابلۆیەکێ زیندی ژ دیمەنێن ئەوێ ڕۆژێ نمایش دکەت و ب شێوەیەکێ ئاسان هەست ب خەم و خەریبییا ئەوی بۆ ئەوان ڕۆژێن وەرگێڕانا داستانا مەم و زینێ و بۆ ئەوێ ڕۆژا سەرەدانا جهژڤانێ مەم و زینان کری، د هێتەکرن. ئەڤەژی چونکی هەژار ب خەم و خەریبی و نیگەرانیڤە بەرەڤ داستانەکا ناڤخوویی یا کوردیڤە دچیت و ئەڤ خەم و خەرییبیە ب ئاوایەکێ زەلال، ل سەر شێوەیێ نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا بەردەست دبیت.

٣,٢,٣. نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ بەرهەمێن فۆلکلۆری:

هەژار د تێکستەکا "چێشتی مجێور" دا پەنایێ د بەتە بەر گوتنەکا فۆلکلۆری یا کوردی و دبێژیت **((کورد دەڵێن "ژن و ماڵ"، ژن بۆیە پێش دەخەن کە تا ژن نەبێ ماڵیش نابێ)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٨).** هەژار ب ئەڤێ گوتنا فۆلکلۆری بەرەڤ پەند و گوتنێن باب و کالان و فۆلکلۆرێ چەندینساڵی ڤە دچیت و نۆستالژیایا فۆلکلۆرێ کوردی دکەت و دناڤ ڕێزێن ژیاننامەیا خۆ دا تۆمار دکەت. هەژار بڕێکا ئەڤێ گوتنێ ئامۆژگارییا کۆڕێ خۆ "خانی" دکەت کو هەر چ زویە، هەڤژینییێ پێک بینیت و بناغەیەکێ بۆ ژیانا خۆ یا داهاتی دانیت. هەژار ئەڤێ گوتنا فۆلکلۆری بکار دئینیت داکو ڕێکا دروست بۆ ئاڤاکرنا ژیانێ نیشا کۆڕێ خۆ بدەت، چونکی هەکەر هەڤژین نەبیت، زارۆک و ماڵداری ژی نابیت. لەوڕا دەمێ ئەو ئاماژێ ب ئەڤێ گوتنا کوردی یا فۆلکلۆری دکەت، ب شێوەیەکێ نەڕاستەوخۆ ئەڤی نۆستالژیایا ڤەگەڕیان بۆ بەرهەمێن فۆلکلۆری د تێکستا خۆ یا ئەدەبیدا بەرجەستە دکەت.

٤,٢,٣. نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ کەسایەیێن مێژوویی و نەتەوەیی:

د تێکستەکا دیدا هەژار نۆستالژیا شاعرەکی نەتەوەیی یێ کوردی دکەت و دبێژیت: **((بەیانییەک برادەرێک هات، گوتی: حزنی کوت و پڕ مردووە! با بچنە سەر قەبران. چەند دیمەنێکی دڵتەزین بوو: جەنازەکەی لە سەر خاک درێژ کرابوو تا قەبری تەواو دەبێ، جگە لە من و برادەرەکە هیچ کەسی لەلا نەبوو. بیرم لە قەدرزانی کوردان دەکردەوە، گریانێکی زۆر بە کوڵ گرتمی و پێم وایە تەنیا کەسیک کە بۆ مەرگی گریابێ من بووم)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ١١١).** هەژار د ئەڤێ تێکستێدا بەرەڤ ڕەوشەنبیرەکێ کوردڤە دچیت ئەوژی "حوسێن حوزنی موکریانی"یە. حوزنی خزمەتەکا باش د بوارێ ڕۆژنامەڤانی و چاپخانەیا کوردیدا کربوو. هەژاری "حوزنی" ل باژێرێ بەغدا نیاسیبوو و هەڤالینییەکا باش د ناڤبەرا ئەواندا هەبوو. پشتی هەڤنیاسینێ ب ماوەیەکێ، خەبەرێ مرنا حوزنی د گەهیتە ئەوی، ئەڤجا ئەو ئێکسەر بەرەڤ گۆڕستانێ دچیت و ل ڤەشارتنا ئەوی ئامادە دبیت. هەژار بۆ ژ دەستدانا ئەڤێ کەسایەتییا نەتەوەیی، ژ دل و گیان خەمگین دبیت و ڕۆندک د چاڤێن ئەویدا ئاسێ نابن. سەرباری خەمدارییا هەژاریی بۆ حوزنی، خەمەکا دیژی ل سەر خەمێن ئەوی زێدە دبیت چونکی دزانیت ژبلی ئەوی و ئەو کەسێ خەبەرێ مرنا حوزنی گەهاندییێ، هیچ کەسەکێ دی ل سەر گۆڕێ ئەڤی کەسایەتییێ کورد ئامادە نەببوو. هەژار د ئەڤێ تێکستێدا بیرییا بێخۆدانییا ڕەوشەنبیران دکەت کو ئەو بێکەسێن ڕاستەقینەنە د ئەڤێ دۆنیایێدا و ئەوان ژبلی قەلەم و لاپەڕێن خۆ، کەسێ دی نینە. لەوڕا هەژار د ئەڤێ باسکرنێدا بۆ کەسایەتییەکا نەتەوەی خەمگین دبیت و بیریا ڕۆژێن هەڤالینییا ئەوی دکەت و حەسرەتا بۆ ژ دەستدانا ڕەوشەنبیرەکێ د خوازیت کو ب خزمەتا خۆ د بیاڤێ ڕەوشەنبیریدا بوویە سامانەکێ نەتەوەیی. لێ ل ڕێوڕەسمێن ڤەشارتنا ئەوی، ژبلی دوو کەسان، کەسێ دی ل سەر گۆڕێ ئەوی ئامادە نەبوو. لەوڕا ب ئەڤی ڕەنگی نۆستالژیایا زڤڕین بۆ کەسایەیێن مێژوویی و نەتەوەیی پەیدابوویە.

هەژار د تێکستەکا دیدا بەرەڤ سەرکردەیەکێ نەتەوەیی دچیت و نۆستالژیا ئەوی دکەت: **((رادیۆ خەبەری دا بارزانی و هەوالانی دێنەوە عێراق. ئۆخەی لە پاش دوازدە ساڵ دیسان**

چاوم بەو پاڵەوانە خۆشەویستە دەکەوێتەوە. لەو رۆژەوە کە دیتمەوە، ئیتر هەموو برینی دڵم - کە لەو چەند ساڵەدا قرتماخەی بە سەر قرتماخەدا هاتبوو - سارێژبوونەوە و هەموو دەرد و ئاخم لە بیر چوونەوە)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٢٥٣-٢٥٤). هەژار باس ل ئەوان ڕۆژان دکەت دەمێ ژ نیشکەکێڤە ژ ڕادیۆیێ بهیستی کو (مەلا مستەفا بارزانی) پشتی چەندین سالان دێ ژ ئێکەتییا سۆڤییەتی زڤڕیت. ئەڤجا هەژار بیردانکا خۆ پاشڤە دزڤڕینیت و نۆستالژیا ئەوێ ڕۆژێ دکەت دەمێ کو پشتی بورینا ١٢ سالان جارەکادی ئەوی سەرکردەیی د بینیتەڤە و ب ڤەگەڕیانا ئەوی، دووبارە چرایێن بزاڤا ڕزگاریخوازا کوردی هەلدبنەڤە و رۆژا هەڤدیتنا ئەوی دگەل بارزانی وەکی چرایەکێ گەش و بیرهاتنەکا بەختەوەر دناڤ بیردانکا ئەویدا رەنگڤە ددەت. چونکی هەژار دەمێ بارزانی دبینیت، ئەو دەرد و دەردەسەری و ئازارێن بێکەسیی و ئاوارەبوونێ ئینانیە سەری، ژبیر دکەت و ب دیتنا ئەوی سەرکردەیی شاد بیت. ئەڤجا ئەڤ بیرهاتنە ل سەر شێوەیێ نۆستالژیایێ د ناڤ "چێشتی مجێور" دا رەنگڤە ددەت. هەروەکو ئەو بخۆ دبێژیت (لەو رۆژەوە کە دیتمەوە، ئیتر هەموو برینی دڵم سارێژبوونەوە و هەموو دەرد و ئاخم لە بیر چوونەوە) لـەورا هەژار ب ئەڤێ بیرئینانێ بەرەڤ سەرکردەیەکێ نەتەوەیی یێ کوردڤە دچیت و حەسرەتا بۆ ڕۆژێن دیدار و هەڤدیتنا ئەوی د خوازیت و ب ئەڤی ڕەنگی نۆستالژیایا ڤەگەڕیان بۆ کەسایەتیێن مێژوویی و نەتەوەیی د "چێشتی مجێور" دا ڕەنگڤە ددەت.

٥,٢,٣. نۆستالژیا دلتەنگی و حەسرەت و ناڕەزایی:

هەژاری د کاروانێ ژیانا خۆ یا خەباتگێریدا گەلەک هەڤالێن خۆ یێن سەربازی چ ب مرنەکا ئاسایی یانژی ب شەهیدبوونێ ژ دەستداینە و ئەڤێ یەکێ ب شێوەیەکێ ئاشکەرا د "چێشتی مجێور" دا ڕەنگڤەدایە، هەروەکو ئەو بخۆ دبێژیت: **((برایم ئەفەندی بە دەرەجەی ستوان دوو لە ڕشتەی پۆلیسدا بوو، هاتبووە ڕیزی شۆڕش. هەولێری بوو. ناوی برایم ئەفەندی زراوی ئەفسەر و چەکداری دەوڵەتی عیراقی بردبوو. ئەگەر بۆ گەلانی بێکەسی وەکو کوردیش وەک گەلانی خوداپێداو تاریخ بنووسرابا، ناوی برایم ئەفەندی لە ڕیزی ئازا و کارزاناندا بە ئاوی زێڕ و بە درشتترین خەت دەنووسرا. بەڵام ئاخ و سەد داخ کە ئەو جۆرە پیاوانە ناویان لە بیردەچێتەوە و کەس ئاوڕیان وەسەر نادا... بە داخەوە ئەو پاڵەوانە تاقانەیە بە دەستی جاش کوژرا)) (هەژار/١، ٢٠٠٧: ٤١٣-٤١٤).** د ئەڤێ تێکستێدا هەژار بیریا سەرکردەیەکی دکەت ب ناڤێ (برایم ئەفەندی) کو خەلکێ هەولێرێ بوو و ناڤودەنگێن مێرخاسییا ئەوی د ناڤ پێشمەرگەیی و لەشکەرێ عێراقێدا دەنگڤەدابوو. ئەوی گەلەک هێرش و چالاکی دژی لەشکەرێ عێراقێ ئەنجامددان و گەلەک ژ ئەوان د کوشتن و ئێخسیر دکرن. لێ ب مخابنیڤە ئەڤ سەرکردەیێ چەلەنگ نەکو ب دەستێ دۆژمنی، بەلکو ب دەستێ چەند چاشێن کورد دهێتە شەهیدکرن! هەژار بۆ ئەڤی سەرکردەیێ ئازا ب خەم دکەڤیت و حەسرەتا بۆ شەهیدبوونا ئەوی دخووت. هەروەسان نیگەرانژی دبیت چونکی زەلامێن وەکی (برایم ئەفەندی) دهێنە ژبیرکرن و پشتی نەمانا ئەوان کەس بیریا ئەوان ناکەت، کو ڕۆژەکێ ژ ڕۆژان د سەنگەرێن بەراهیێدا بەڕەڤانی ژ ئاخا پیرۆز یا وەلاتی د کرن. هەژار نیگەرانییا خۆ بەردەوام دکەت و دبێژیت هەکەر مێژوویا مللەتێن بێکەس یێن وەکی کوردان هاتبا نڤیسین، دا ناڤێ (برایم ئەفەندی) ل ڕێزا کەسێن ئازا و مێرخاس ب ئاڤا زێڕی هێتە نڤیسین. لەورا هەژار ژ هەمی ناخێ خۆ بۆ ئەوی دلگران دبیت و ب ئەڤان پەیڤان نە ڕازیبوونا خۆ دیار دکەت و ئاخینکا بۆ ژ دەستدان و ژبیرکرنا ئەوی ڕادهێلیت. دەستەواژەیێن (ئاخ و سەد داخ) ئاماژەیێن زەلالن بۆ بەرجەستەبوونا نۆستالژیایێ و نیشانێن سەرەکینە بۆ خەم و نیگەرانییا هەژاری. ئەڤێ خەم و نیگەرانییێ ژی وێنەیەکێ نۆستالژیی یێ تەمام ژ نۆستالژیایا دلتەنگی و حەسرەت و ناڕەزایی د ناڤ ڕێزێن "چێشتی مجێور" دا بەرجەستەکرییە.

ئەڤ نموونەیێن هاتینە پێشچاڤکرن، بەڵگەیێن ئاشکەرانە بۆ بەرجەستەبوونا نۆستالژیایێ د پەرتووکا ژیاننامەیی یا هەژار موکریانی "چێشتی مجێور" دا و بووینە بەرسڤەکا ڕاستەوخۆ بۆ ئەوێ پرسیارا گریمانەیی ئەوا د کورتیا ڤەکۆلینێدا هاتییە ئازراندن: ئەرێ نـۆستالژیا د ژیاننامەیا خۆدی یا هەژار موکریانی "چێشتی مجێور" دا بەرجەستە بوویە یانژی نە؟ بەرسڤ ژی بەلێیە.

٤. ئەنجام

ل دووماهییا ئەڤێ ڤەکۆلینێ ئەم گەهشتینە ئەڤان ئەنجامێن ل خوارێ:

١- نۆستالژیایێ ب هەردوو جۆرێن خۆڤە (تاکەکەسی و گشتی) ب شێوەیەکێ بەرفرەهـ د "چێشتی مجێور" دا ڕەنگڤەدایە. ئەڤ ڕەنگڤەدانە ژی ل ژێر ئەسمانێ ئەوان کاودانێن ڕامیاری و کومەلایەتی بوون ئەوێن ل سەردەمێ نڤیسینا "چێشتی مجێور" هەبووین. ژ نۆستالژیایا تاکەکەسی ئەڤ جۆرە تێدا بەرجەستەبووینە: (نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ زارۆکاتییێ، نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ سەردەمێ سنێلەیی و گەنجاتییێ، نۆستالژیا خەم و نیگەرانی و دویرکەفتن ژ یارێ، نۆستالژیا خەم و غوربەتا ڤەگەڕیان بۆ نیشتیمانی، نۆستالژیا خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن و ژ دەستدانا ئازیزان، نۆستالژیا شارێ نموونەیی "یۆتۆپیا"، نۆستالژیا خەم و حەسرەتێن پیری و ترس ژ مرنێ، نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ ناڤ سرۆشتی). ژ نۆستالژیا گشتی: (نۆستالژیا ڕویدان و بیرەوەرییێن مێژوویی، نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ داستانان، نۆستالژیا ڤەگەڕیان بەرهەمێن بۆ فۆلکلۆری، نۆستالژیا ڤەگەڕیان بۆ کەسایەیێن مێژوویی و نەتەوەیی، نۆستالژیا دلتەنگی و حەسرەت و ناڕەزایی) بەردەست بووینە.

٢- ئێک ژ هوکارێن سەرەکی یێن ڕەنگڤەدانا نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا ئاوارەیی و دەربەدەربوونا هەژار موکریانی بوو. هەژار پتری ٣٠ سالان ل دەرڤەیی ئیرانێ ئاوارە ببوو. ئەڤە بوویە ئەگەر ئەو هەست ب خەریبی و غوربەت و نامۆبوونێ بکەت و ژ نیشتیمان و شار و خێزان و کەسوکار و هەڤالێن نێزیک و کەسایەتیێن ڕەوشەنبیر و هەڤالێن خۆ یێن خەباتێ خەریب ببیت. ئەڤ خەریبی و دەربەدەرییە ژی بوویە ئەگەر نۆستالژیایا خەم و نیگەرانییا دویرکەفتن ژ دەستدانا ئازیزان کو نۆستالژیایەکا تاکەکەسییە و نۆستالژیایا ڤەگەڕیان بۆ کەسایەتیێن مێژوویی و نەتەوەیی کو نۆستالژیایەکا گشتییە، پتری هەمی جۆرێن دی یێن نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا بەردەست ببن، لێ مە ل دویڤ پێدڤیا ڤەکۆلینێ نموونەیێن ئەوان پێشچاڤکرن.

٣- ڕەنگڤەدانا نۆستالژیایێ د "چێشتی مجێور" دا بوویە ئەگەر خواندەڤان هەر زوی هەست ب خەم و نیگەرانی و حەسرەتا ناخێ هەژاری هەمبەر ئەوان کەس و دەم و جهـ و تشتان بکەت، ئەوێن هەژاری د ناڤ ڕابردوویێ خۆ دا هێلاین و ب بیرئینانا ئەوان، نۆستالژیا دروستکری.

٤- بەرجەستەبوونا نۆستالژیایێ ب شێوەیەکێ بەرفرەهـ د "چێشتی مجێور" دا دیاردکەت کا هەژار موکریانی چەند خەریبێ ڕابردوویێ خۆیە. چەند خەریبێ ژیانا خۆ یا زارۆکاتی و گەنجاتی و سەردەمێ کۆمارا کوردستان و قوناغێن خەباتا کوردایەتی و چیایێن شۆرەشێ و هەڤالێن خەباتێ و بزاڤا خۆ یا ئەدەبی و ڕەوشەنبیرییە. ئەڤ چەندە بوویە ئەگەرەکێ سەرەکی نڤیسکار د "چێشتی مجێور" دا پەنایێ بۆ نۆستالژیایێ ببەت و برێکا نۆستالژیایێ هەست ب کویراتییا ناخێ هەژار موکریانی بهێتەکرن.

٥. پەراوێز:

*چێشتی مجێور: ژیاننامەیا خۆدی یا هوزانڤان و ڕەوشەنبیر و وەرگێڕێ کورد (هەژار موکریانی)یە. هەژار د ئەڤێ پەرتووکێدا ئەزموونەکا دەولەمەند وێنە دکەت، ژ لایەکێڤە باس ل سەربۆڕ و سەرهاتیێن ژیانا خۆ دکەت، ژ لایەکێدیڤە باس ل ڕویدان و بیرەوەرییێن مێژوویی یێن بزاڤا ڕزگاریخوازی و رەوشەنبیریا کوردی دکەت و ئەڤان ڕویدان و بیرەوەرییان ل سەر لاپەڕێن "چێشتی مجێور" ڕێز دکەت. "چێشتی مجێور" سەرەرای ئەوێ یەکێ بەرهەمەکێ ئەدەبییە، د هەمان دەمدا وەکو بەلگەنامەکا مێژوویی ژی دهێتە دانان. چونکی ئەڤ پەرتووکە باس ل سەردەمەکێ دکەت یا پڕە ژ ڕویدانێن سیاسی، ئایینی، جڤاکی، رەوشەنبیری دناڤ کوردستانێدا. د ئەڤێ قوناغێدا کوردستان بەردەوام ژ لایێ دۆژمنانڤە ل بن گەڤ و زۆرداری و ڤڕکرنێدابوو، کوردستان ژی د بەرهنگاری و بەرخۆدانێدابوو هەمبەر دۆژمنان. لـەورا ئەڤ پەرتووکە قوناغەکا هەڕە گرنگ ژ مێژوویا کوردستانێ وێنە دکەت. "چێشتی مجێور" بۆ خواندەڤانێ سەردەم مینا گەنجینەیەکێ یە، ب خواندنا ئەوێ پاشخانەیا خۆ یا مێژوویی و ڕەوشەنبیری بەرفرەهتر لێدکەت.

*هەژار موکریانی: ناڤێ ئەوی یێ دروست (عەبدولرەحمان کۆڕێ مەلا محەمەد شەرەفکەندی)یە. ل سالا ١٩٢٠ـێ ل ڕۆژهەلاتێ کوردستانێ ل باژێرێ مهاباد ژ دایکبوویە. د زارۆکاتییا خۆدا ل حوجرە و مزگەفتان ل بەردەستێ چەندین مامۆستایێن ئایینی خواندییە. لێ ژ بەر مرنا بابێ خۆ، دەست ژ خواندنێ بەردایە و دەست ب کارکرنێ کرییە. د ژیێ گەنجاتییێدا حەزژێکرنا نیشتیمانی د کەڤیتە دلێ ئەوی و ب شاعرێ کۆمارا کوردستانێ ناڤداربوویە. د ژیانا خۆدا ل پێناڤ کوردستانێ توشی گەلەک دەربەدەری و نەهامەتییان بوویە. پشتی ژ ناڤچوونا کۆمارا کوردستانێ نەچاربوو ئاخا ڕۆژهەلاتێ کوردستانێ ب جهـ بهێلیت و دەربازی باشوورێ کوردستانێ ببیت و ماوەیەکێ کورتژی ل ڕۆژئاڤایێ وەلاتیی بمینیت. ڤەڕێژا ئەڤێ دەربەدەریێ پتری ٣٠ ساڵێن ئاوارەییێ بوون. هەژاری د بزاڤا ڕزگاریخوازا کوردستانێدا ڕۆلەکێ بەرچاڤ هەبوو. ل سالا ١٩٦١ـێ بەشداری شۆڕەشا ئەیلۆلێ کرییە. ماوەیەکێ ئەندامێ کۆڕێ زانیاریێ کوردی بوو. هەژار نە شاعرەکێ دلداری بوو، ئەو عاشقێ چیا و دۆل و گەلیێن کوردستانێ بوو. کەسەکێ نیشتیمانپەروەر و ئازادیخواز و ئاشتیخوازبوو. د ژیانا خۆ دا چەندین بەرهەم نڤیسینە و چەند بەرهەمێن دی وەرگێڕاینە سەر زمانێن کوردی و فارسی. ئەڤەژی بەرهەمێن ئەوینە: أ- پەرتووکێن ژ نڤیسینا ئەوی: ١- ئاڵەکۆک: دیوانە شیعر. ١٩٤٦ تەبریز. ٢- بۆ کوردستان: دیوانە شیعر. ١٩٦٥ پاریس. ٣- بەیتا سەرەمەڕ: چیرۆکە شیعر. ١٩٥٧ سوریا. ٤- هەنبانە بۆرینە (فەرهەنگ کوردی-کوردی/فارسی) ١٩٩٠ تەهران. ٥- چێشتی مجێور: ژیاننامە. ١٩٩٧ پاریس. ٦- دیوانی عارفی ربانی شێخ احمدی جزیری مشهور بە مەلای جزیری. (شرۆڤەکرن). ١٩٨٢ مهاباد. ب- وەرگێڕان: ١- مەم و زینا خانی (ژ کرمانجییا سەری بۆ شێوەزارێ سۆرانی). ١٩٦٠ بەغداد. ٢- چوارینەکای خەیام. ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٦٠ بەغداد. ٣- یەک لە پەنای خاڵ و سیفری بێ بڕانەوە. ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٦٩ تەهران. ٤- ئارێ برا! وا رابرا! ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٧٩ تەهران. ٥- عیرفان، بەرامبەری، ئازادی. ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٨٠ تەهران. ٦- دایە! باوە! کێ خراوە؟ ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٧٠ مهاباد. ٧- شەرەفنانە. ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٧٢ بەغداد. ٨- هۆزی لەبیرکراوی گاوان و گاوانییە بەناوبانگەکان. (ژ زمانێ عەرەبی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٧٣ نەجەف. ٩- پێنج ئەنگوست دەبنە یەک مست. ژ (زمانێ فارسی بۆ زمانێ کوردی). ١٩٨٣. ١٠- اثار البلاد و اخبار العباد. ژ (زمانێ عەرەبی بۆ زمانێ فارسی). ١٩٨٧ تەهران. ١١- قانون در طب. بەرگێ ئێکێ هەتا بەرگێ حەفتێ (زمانێ عەرەبی بۆ زمانێ فارسی). ١٢- مێژووی ئەردەلان (کومکرن و کوردیکرن). ٢٠٠٢ هەولێر. ١٣- قورئانا پیرۆز. (وەرگێڕان). ١٤- تاریخ سلیمانیة. ژ (زمانێ عەرەبی بۆ زمانێ فارسی)، نەهاتییە چاپکرن. ١٥- روابط فرهنگی ایران و مصر. ژ (زمانێ عەرەبی بۆ زمانێ فارسی). نەهاتییە چاپکرن. هەژار موکریانی ل ٢٠ـی شوباتا ١٩٩١ـێ، د ژیێ ٧١ سالیێدا ل نەخوشخانەیەکا تاران د چیتە بەر دلۆڤانییا خودێ و ل گۆڕستانا باغی فیردەوس ل باژێرێ مهاباد دهێتە ڤەشارتن.

٦. لیستا ژێدەران:

٦,١. پەرتووک:

٦,١,١. ب زمانێ کوردی:

هەژار (٢٠٠٧). چێشتی مجێور. هەولێر: تاران دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی میهرەگان.

محمد، بلند (٢٠٢٤). ژ بیردانکا زیندانێ. دهۆک.

عەبدوڵڵا، سۆران مامەند (٢٠١٦). نۆستالژیا لە شیعری هاوچەرخی کوردیدا. هەولێر: ناوەندی ئاوێر بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە.

رسول، شکریە (١٩٨٩). ئەدەبی کوردی و هونەرەکانی ئەدەب. هەولێر: زانکۆی سەڵاحەددین.

حاجی، عبدی (٢٠٢٠). تیۆرا ئەدەبی. دهۆک: دەزگەهێ ناڵبەند یێ چاپ و وەشانێ.

مەلازادە، ڕێبوار محەمەد (٢٠٢٠). تیۆری ئەدەبی. هەولێر: ناوەندی ئاوێر.

بادی، ئیسماعیل (٢٠٢١). ئەدەب و تیۆرێن ئەدەبی. دهۆک.

حەسەن، گولستان بەدەل محەمەد (٢٠١١). ژیننامەیا خوەیی وەک جۆرەکێ ئەدەبی (نوورەددین زازا) وەک نموونە. دهۆک: دەزگەهێ سپیرێز یێ چاپ و وەشانێ.

ئەسوەد، نەوزاد ئەحمەد (٢٠١٥). فەرهەنگی زاراوەکانی ئەدەب و زانستە مرۆڤایەتییەکان. سلێمانی: ناوەندی غەزەلنووس بۆ چاپ و بڵاوکردنەوە.

٦,١,٢. ب زمانێ عەرەبی

المقدسي، انيس (٢٠٠٠). الفنون الادبية و اعلامها في النهضة العربية الحديثة. الطبعة ٦. بيروت، لبنان: دار العلم للملايين.

لوجون، فيليب (١٩٩٤). السيرة الذاتية التاريخ و الميثاق الادبي. ت. عمر حلي. بيروت: المركز الثقافي العربي.

شاكر، تهاني عبدالفتاح (٢٠٠٢). السيرة الذاتية في الادب العربي (فدوى طوقان و جبرا ابراهيم جبرا و احسان عباس، نموذجا). بيروت: المؤسسة العربية للدراسات و النشر.

ماى، جورج (٢٠١٧). السيرة الذاتية. ت. محمد القاضي، عبدالله صوله . القاهرة: رؤية للنشر و التوزيع.

شرف، عبدالعزيز (١٩٩٢). ادب السيرة الذاتية. القاهرة: الشركة المصرية العالمية للنشر.

إسماعيل، عزالدين (٢٠١٣). الادب و فنونه (دراسة و نقد). القاهرة: دار الفكر العربي.

معلوف، لويس (١٩٨٦). المنجد في اللغة و الاعلام. بيروت: دار الشروق.

حسن، محمد عبدالغني (١٩٥٥). التراجم و السير. [؟]: دار المعارف.

الحاني، ناصر (١٩٨٦). المصطلح في الادب الغربي. بيروت: المكتبة العصرية.

التونجي، محمد (١٩٩٩). المعجم المفصل فى الادب. الطبعة ٢. بيروت - لبنان: دار الكتب العلمية.

٢،٦. نامەیێن ئەكادیمی:

١،٢،٦. ب زمانێ كوردی

اسماعیل، ڤیان عباس (٢٠١٤). نۆستالژیا لە شیعری كلاسیكی كوریدا بە نموونەی (نالی - سالم - كوردی)، نامەی ماستەر. زانكۆی سەلاحەددین، هەولێر.

قادر، رەمەزان حەجی (٢٠٢٢). هەڤتێكستی و تێكهەلبوونا ژانرێن ئەدەبی د رۆمانێن (صدقی هروری) دا، ناما دكتورایێ. زانكۆیا دهۆك، دهۆك.

ئیسماعیل، نعمە قەرەنی (٢٠١٠). هونەری ژیاننامەی خودی لە ئەدەبی كوردیدا (مەسعود محەمەد - پاكیزە رەفیق حلمی) وەك نموونە، نامەی ماستەر. زانكۆی سەلاحەددین، هەولێر.

٢،٢،٦. ب زمانێ عەرەبی

الخزاعي، إسراء سالم موسى (٢٠١٧). السيرة الذاتية في جهود الدارسين العرب، اطروحة دكتوراه. جامعة القادسية، العراق.

سوالمية، حفيظة (٢٠١٤-٢٠١٥). رواية السيرة الذاتية - الرواية العربية الحديثة و المعاصرة أنموذجا، اطروحة دكتوراه. جامعة الحاج الخضر، الجزائر.

الشيب، ندى محمود مصطفى (٢٠٠٦). فن السيرة الذاتية في الادب الفلسطيني بين ١٩٩٢-٢٠٠٢، رسالة ماجستير. جامعة النجاح الوطنية، نابلس، فلسطين.

٣،٦. گۆڤار:

١،٣،٦. ب زمانێ كوردی

قادر، كارزان موحسین و ئەحمەد، ڕێحان رەسول (٢٠٢١). كۆستی دایاسپۆرا و سۆزی نۆستالژیا لە قەسیدەی "خەدیجە گۆلاوی"ـی ماردین ئیبراهیمدا. گۆڤاری ئەكادیمیای كوردی، هەولێر، ژمارە (٤٢).

میرە، ئەحمەد محەمەد رەشید و عومەر، مەهدی فاتیح (٢٠٢٠). نۆستالژیا لە دیوانە شیعری (ملوانكەی هەزاردەنكەی شارباژێر)ی (جەمال شارباژێری)دا، گۆڤاری زانكۆی هەلەبجە، زانكۆی هەلەبجە، ژمارە (٥).

حسن، شڤان قاسم و عزالدین، نهایة محمد صالح (٢٠٢٣). چاوانییا مفاوەرگرتنێ ژ نۆستالژیایێ بۆ وەرارا تەكنیكا مۆنۆلۆگێ د رۆمانێدا - رۆمانا "ستۆكهولمێ تە چ دیت بێژە - یا (باقێ نازێ) وەك نموونە -، گۆڤارا زانكۆیا دهۆك، ژمارە (٢٦).

محمد، عزالدین سابر (٢٠٢١). نۆستالژیا بە شیعرەكانی (شێخ نووری شێخ صالح)دا، مجلة كلية القلم الجامعة، كركوك، العدد (٥).

محمد، عبدی حاجی و قادر، رمضان حجی (٢٠٢١). ژیاننامە د رۆمانا "كورێ زنارێ سەربلند" دا، گۆڤارا زانكۆیا دهۆك، ژمارە (٢٤).

قادر، رەمەزان حەجی (٢٠٢٣). سیمایێن ژیاننامێ د رۆمانێن (شوویێن رۆندكان و سۆتنگەهـ) دا، گۆڤارا زانكۆیا دهۆك، ژمارە (٢٦).

٢،٣،٦. ب زمانێ عەرەبی

قاسم، لمياء عبد الكريم و آخرون (٢٠١٨). توظيف النوستالجيا فى بناء الرسالة الإعلانية "دراسة على الإعلان التلفيزيونى بمصر"، مجلة العمارة و الفنون و العلوم الإنسانية، مصر، العدد (١٠).

سعدالله، مكي (٢٠٢٤). النوستالجيا الأندلسية: مقاربة في حفريات المصطلح وتمظهرات الأنا في مرآة ماضيها. تبين للدراسات و النظريات النقدية، المركز العربي، معهد الدوحة للدراسات العليا، قطر، العدد (١٢).

البغدادي، عبدالمجيد (٢٠١٦). فن السيرة الذاتية و انواعها في الادب العربي، مجلة القسم العربي، جامعة بنجاب، لاهور، باكستان، العدد (٢٣).

هياس، خليل شكري (٢٠٠٨). القصيدة السيرذاتية بين سردنة الشعر وشعرنة السرد: قراءة في (سيرة بئر) لمحمد المطرود، مجلة جامعة تكريت للعلوم الإنسانية، العراق، العدد (١٥).

أحمد، رزق المتولي رزق (٢٠٢١). تجليات الغربة والحنين فى شعر الصمة بن عبد الله القشيري (دراسة تحليلة نقدية)، مجلة الزهراء، جامعة الازهر، مصر، العدد (٣١).

٣،٣،٦. ب زمانێ فارسی

رضایی، احمد (١٣٨٧). نوستالژی، دلتنگی و حسرت عارفانه در شعر سال های نخستین پس از جنگ تحمیلی، كتاب ماه ادبیات(١٣٦).

٤،٦. ماڵپەڕێن ئەلكترۆنی

١،٤،٦. ب زمانێ كوردی

مەلا، ئەحمەدی (٢٠١٩). جیاوازیی لە نێوان شیعر و پەخشان. چاودێر(٢٠٢٤/٨/٣١): https://www.chawder.org/detailnews.aspx?jimare=related=2054&cor=6&20772

٢،٤،٦. ب زمانێ عەرەبی

محمود، خالد صلاح حنفي (٢٠٢٤). النوستالجيا الحنين إلى الماضي. حراء (٢٠٢٤/٩/٢٥): /https://hiragate.com/30248

ماريان ابونجم. (٢٠٢٣). لما يشعر الإنسان في الأربعينات بالحنين للطفولة. المرسال (٢٠٢٤/١٠/١): https://www.almrsal.com/post/1071972#:~:text=%D9%82%D8%AF%20%D9%8A%D8%B9%D8%AA%D9%82%D8%AF%20%D8%A7%D9%84%D8%A8%D8%B9%D8%B6%20%D8%A5%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D8%AD%D9%86%D9%8A%D9%86%20%D9%84%D9%84%D9%85%D8%A7%D8%B6%D9%8A%20%D9%82%D8%AF%20%D9%8A%D9%83%D9%88%D9

الاسدي، مرة (٢٠١٨). النوستالجيا: ماذا لو كنت أعيش في تلك الأوقات؟ شبكة النبأ المعلوماتية (٢٠٢٤/١٠/١): https://annabaa.org/arabic/variety/16998

المغربي، أبو شامة (٢٠٠٦). السيرة الذاتية بين الشعر والنثر. اسواق المربد (٢٠٢٤/٨/٢٣): https://www.merbad.net/vb/showthread.php?t=1644

بوبس، إيناس محروس (٢٠٢٤). الشعر العربي. فلسفة الماهية وقصة البدايات. الجزيرة (٢٠٢٤/١٠/١٦): https://www.aljazeera.net/culture/2024/5/29/%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B9%D8%B1-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A-%D9%81%D9%84%D8%B3%D9%81%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D9%85%D8%A7%D9%87%D9%8A%D8%A9

أحمد، شيرين (٢٠٢٢). تعريف الشعر. موضوع. (٢٠٢٤/١٢/٢٢). https://mawdoo3.com/%D8%AA%D8%B9%D8%

B1%D9%8A%D9%81_%D8%A7%D9%84%D8%B4%D8%B9%D8%B1

٥,٦. فەرهەنگ

١,٥,٦. ب زمانێ كوردی

دۆسکی، محەمەد ئەمین (٢٠١٦). فەرهەنگا سپیرێز (عەرەبی - کوردی). چاپ ٢. دهۆک: دەزگەهێ سپێریز.

٢,٥,٦. ب زمانێ عەرەبی

ادریس، سهیل (٢٠٠٢). المنهل الوسيط. قاموس (فرنسی - عربی). بیروت: دار الاداب.

٣,٥,٦. ب زمانێ فارسی

منوجهر، اریانپوور (١٣٨٠). فرهنگ پشیر و اریانپوور (فارسی - انگلیسی). تهران: همراه.

٤,٥,٦. ب زمانێ ئینگلیزی

Hornby, A. S., & S. W. (2003). Oxford Advanced Leaness, Dictionary. Oxford University Press.

نوستالجيا في "جيشتي مجيور" ل (هژار موكرياني)

الخلاصة:

نوستالجيا ظاهرة نفسية تتعلق بقلب الإنسان ونفسيته. نوستالجيا يعني محاولة استرجاع ماضٍ انتقائي و التقدم نحو مستقبل مثالي، أو الشوق و الحزن إلى زمان، مكان، شيء، شخص بقي في الماضي. أحيانًا، بسبب وجود واقع مؤلم و ظروف صعبة في الحياة، يرغب الإنسان/الكاتب في العودة إلى ماضيه الذهبي و ذكرياته الجميلة و أيامه المطمئنة، أو يحلم بمستقبل مشرق و مضمون يعيش فيه بخياله. في هذا السياق، يصبح نوستالجيا الملاذ الافضل للنفس البشري. لأن النوستالجيا هو حالة عاطفية من الراحة تجاه الشوق إلى الماضي. "جيشتي مجيور" كسيرة ذاتية زاخر بالحزن و الألم و النجاح و الخسارات و التجارب الشخصية، كما يرسم مرحلة مهمة من تاريخ كوردستان و حياة هژار موكرياني. لهذا السبب اخترنا هذا الكتاب ليكون موضوع البحث. يتكون هذا البحث، باستثناء الملخص باللغة الكردية و العربية و الإنجليزية، و المقدمة، و النتائج، و قائمة المصادر، من قسمين: القسم الأول نظري، و يتناول المحاور التالية: المحور الاول: نوستالجيا: المصطلح و المفهوم، تعريفات نوستالجيا، فوائد نوستالجيا في الأعمال الأدبية، و أنواع نوستالجيا في العمل الأدبي. المحور الثاني السيرة: المصطلح و المفهوم، تعريفات السيرة، أنواع السيرة، و السيرة في إطار الشعر و النثر .القسم الثاني تطبيقي، و يتضمن تحديد أنواع النوستالجيا في "جيشتي مجيور" السؤال الافتراضي هو: هل تجسد النوستالجيا في "جيشتي مجيور" أم لا؟

كلمات المفتاح: نوستالجيا، السيرة، هژار موكرياني، جيشتي مجيور، الماضي.

NOSTALGIA IN "CHESHTI MAJEUR" BY HEJAR MUKRIYANÎ

ABSTRACT:

Nostalgia is a psychological phenomenon related to the human's heart and psyche. It represents an attempt to reclaim a selective past and move toward an ideal future, or longing and sadness for a time, place, thing, person that remained in the past. Sometimes, due to a painful reality and challenging life circumstances, individuals or writers long to return to their golden past, cherished memories, and peaceful days or dream of a bright and secure future they can envision in their imagination. In this context, nostalgia becomes the best refuge for the human soul because it is an emotional state of comfort towards longing for the past."Cheshti Majeur" as an autobiographical work, is rich with sorrow, pain, success, losses, and personal experiences, while also portraying an important period in the history of Kurdistan and the life of Hejar Mukriyanî. For this reason, this book was chosen as the subject of study. This research consists of two main parts, in addition to summaries in Kurdish, Arabic, and English, as well as an introduction, conclusion, and references. The first part is theoretical, addressing the following topics: Nostalgia: the term and concept, definitions of nostalgia, the benefits of nostalgia in literary works, and the types of nostalgia in literature. Autobiography: the term and concept, definitions of autobiography, types of autobiography, and autobiography in the context of poetry and prose. The second part is practical, focusing on identifying the types of nostalgia in "Cheshti Majeur". The main research question is: Does nostalgia manifest in "Cheshti Majeur"?

KEYWORDS: Nostalgia, Biography, Hejar Mukriyanî, Cheshti Majeur, The past.